

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

SP, - 2761

~~L. 3. 2418~~

1936.

Töö ja Tervis

1936

Kaheteistkümnes aastakäik

En. R. Leopoldsoni töö-
raamatukogu
Raamatukogu

PE 5251

Tegev toimetaja

Leopold Johanson

Vastutav toimetaja

Karl Lukk

Eesti Haigekassade Liidu väljaanne

~~309201~~

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 1

XII aastakäik

2.5.93.348 1936

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 "
1 " " . 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. . . . . kr. 20.—
1/2 " . . . . . " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Haiguskindlustuse seaduse normide rikkumise käitistes.

A. I. A. Ben.

Töölise töö ja tervise kaitseks maksmapandud tööõiguslike normide ja töökaitse seaduste rikkumine meie käitiste valdajate ja juhatajate poolt on üldine nähtus. Tööinspektorite aruandeist nähtub, et 1934. a. tuli ilmsiks töökaitse seaduste ja -määruste rikkumisi 6.600 juhul. 1935. a. andmeid ei ole veel avaldatud, kuid kindlasti need ei erine eelmiste aastate olukorrast.

Tegelik elu, töölise avaldused ja tööinspektorite aruanded kinnitavad, et töökaitse eeskirju rikutakse eeskätt sotsiaalkindlustuse seaduste, 8-tunnilise tööpäeva seaduse, tööliste palgaraamatute kohta käivate eeskirjade juures ja pagaritööstustes öötöö keelu seaduse mittetäitmisega. Seaduserikkumised tulevad ilmsiks enamasti alles pärast tööliste teenistusest vallandamist, kuna varemalt ei julgeta teenistuskoha kaotamise mittetäitmisega seadusenormide rikkumisele juhtida tähelepanu. 6.600 juhul avastati seaduserikkumisi tööinspektorite poolt, suur osa jäi kindlasti ilmsiks tulemata.

Käesolevate ridade ülesanne on peatuda tööstusliku töö seaduse haiguskindlustuse osa seaduse, määruste ja eeskirjade mittetäitmisega ja rikkumiste juures nende normide piirides, mis puudutavad haigekassasid ja nende liikmeid.

Tööinspektorite 1934. a. aruannete põhjal oli nimetatud aastal seaduserikkumisi haiguskindlustuse alal Eestis 2009 juhul, kusjuures süüteo sel alal peaaegu eranditult koosnesid haigekassadele TTS § 280 p. 1 nõutud teadete

mitteandmises või nende tähtajaks mitte esitamises.

Haigekassade igapäevase jooksva töö juures lisaks ülaltoodud asjaoludele on avastunud haiguskindlustuse seaduse rikkumisi ja eeskirjadest kõrvalehoidmisi, mis oma ulatuselt on küllalt tähelepanuvääravad ja puudutavad haigekassade majanduslikku külge ja kassaosaliste õiguslike huve.

Käitiste revideerimine avastas, et peale TTS § 280 p. 1 nõutavate teadete mitteandmises või -esitamises ja kindlustusmaksude korras tasumises, paljud ettevõtted jäta osa töötajaid haigekassas teadlikult registreerimata või võtavad neid haigekassa alla alles haigestumise või õnnetusjuhu puhul; samuti ei anta haigekassale teada õigeid töötasusid. Nimetatud puudused esinevad peamiselt väiketööstuslikes ja ka kesktööstuslikes ettevõtetes, kuna suurtööstustes on olukord korrektsem.

Sellaste asjaolude hulgalise avastamisega hakkas Tallinna ühine haigekassa korraldama omalt poolt käitiste revideerimisi, selleks palgates teenistusse erirevidendid, et kutsuda korralt ettevõtjaid ja pidurdada haiguskindlustuse seadusest möödahiilimisi. See töö on annud tagajärjerikkaid tulemusi. Olgu allpool antud ülevaade käitiste paiklikel revideerimistel avastatud puuduste, väärnähtuste ja haiguskindlustuse seaduse normide rikkumiste üle, mis Tallinna korras teadetele esitati, mis Tallinna korras teadetele esitati, mis Tallinna korras teadetele esitati, mis Tallinna korras teadetele esitati.

Osa töötajaid käitistes jätetakse sihilikult haigekassa liik-

meiks registreerimata. See on väga üldise ulatusega nähtus väike- ja kesktööstuslikes ettevõtteis. Kõige enam töötajaid jäetakse haigekassas registreerimata tavaliselt teatavate tööhարude käitistes töö hooaegadel, mis kestavad aastas mõned nädalad või ka kuud, nii kuidas on tööala iseloom. On harilik nähtus, et väike- ja keskkäitiste revideerimisel on haigekassas registreerimata 2—5 ja enamgi töölisi, kes ettevõttes tegelikult on töötanud mõned nädalad, kuud ja isegi aastaid. Töö hooaegadel on registreerimata tööliste arv suurem, kuid ka üldiselt ettevõtteis normaalse töökoormatise aegadel on tavaliselt haigekassa liikmeiks võtmata paljudel juhtudel 1—3 töötajat. Sellased käitised, kus on ette tulnud palju töötajate sihilikult kassaliikmeiks mitteregistreerimisi, kuuluvad peamiselt hooajatoõ iseloomuga käitiste hulka. Nii on näit. ehitustööstuses ehitustöölised, maalrid ja paljud teised haigekassas registreerimata. Esiteks ei kuulu palju ehitustööstuse tööhարusse kuuluvaid ettevõtteid haigekassa alla ja teiseks — haigekassa alla arvatud käitistes on osa töölisi registreerimata. Ka arvukates kehakatte ja pudukaupade, toidu, maitseainete ja jookide, puu, metalli, puhastuse, murdude ja mineraalide ümbertöötamise tööstuste tööhարudes olid möödunud aasta revideerimistel paljud töölised haigekassas registreerimata.

Osa töötajaid käitistes registreeritakse haigekassas teadlikult hiljem kui nad tegelikult tööle asuvad. See on väike- ja kesktööstuslikes käitistes niisama üldise ulatusega nähtus nagu osa tööliste sihilikult haigekassa liikmeiks registreerimata jätmise. Revideerimistel on selgunud, et ülalmainitud käitistes on peaaegu harilik nähtus igal pool, et tööline registreeritakse haigekassa liikmeks alles pärast seitsmendat tööpäeva, mitte aga töölelaskmise päevast arvates. Paljudel juhtudel on tööline kassaliikmeks registreeritud ka kahe, kolme nädala või kauema aja töö olemise järele. Paljudes käitistes, eriti ehitustööstuslikes ettevõtteis, võetakse tööline haigekassa alla pärast seda, kui temaga on juhtunud tööõnnetus või ta jäänud haigeks.

Haigekassale antakse teada palgalehtedega väiksemad palgad kui töötajad teenivad tegelikult. Neid käitisi on tulnud ette palju, kus palgalehtedes näidatakse ainult osa tööliste teenistusest, kuna teine osa, vahest suuremgi osa, jäetakse teatamata. Mõned käitised teatavad tööliste töötasud ümarguste arvudega ja sealjuures väiksemalt tegelikust teenistusest. Tegelikust tööliste teenistusest väiksemaid palku Tallinnas on üles annud kõige rohkem peamiselt toidu-, maitseainete ja jookide tööstuse tööhարusse kuuluvad käitised, nagu eeskätt pagari- ja leivatööstused. Aga samuti on ebaõigeid andmeid tööliste töötasude kohta annud ka arurikkad kehakatte ja pudukaupade, metalli, ehitus-, puu-, puhastus- ja mineraalide ümbertöötamise tööstuste tööhարudesse kuuluvad ettevõtted. Reas väike- ja kesk-

käitistes on palgad tegelikust teenistusest isegi poole väiksemalt ja veelgi väiksemalt üles antud.

Ühenduses haigekassale tööliste tegelikust teenistusest väiksemate palkade ülesandmisega avastus veel asjaolu, et natuurata-sud — tasuta söök ja korter — jäetakse paljude ettevõtete poolt haigekassale hoopis teatamata või antakse teada osaliselt või ei teatata neid kindlustusameti normide kohaselt. Selles osas kõige enam seadusest kõrvalehoidmisi tuli ette toidu-, maitseainete ja jookide tööstuse tööhարusse kuuluvate käitiste juures, mis on ka loomulik, sest et selle tööala ettevõtteis on valdajate söögil ja korteril töötavaid töölisi kõige rohkem. Töötajate tasuta korterite palgalehtedes avaldamata jätmise juhtumeid oli ka teiste tööhարude ettevõtteis.

Olgu siinjuures toodud mõningaid näiteid revideerimistel avastatud Tallinna ühise haigekassa alla kuuluvate käitiste kohta, millisel määral haigekassas jäeti ettevõtte valdajate-juhatajate poolt töölisi registreerimata ja töötasu teatati vähem. Need andmed näitavad ühtlasi, millisel määral on olukord paranenud pärast süstemaatilist ettevõtete revideerimist.

Näiteks allolev tabel näitab olukorda ühe mineraalide ümbertöötamise tööstuse tööhարusse kuuluva käitise ühe osakonna kohta.

Aasta	Töölisi oli töö	Haigekassas oli registreeritud	Haigekassas oli registreerimata	Väljamaksetud töötasu kr.	Haigekassale teatatud töötasu kr.	Haigekassale teatamata jätud töötasu kr.
1931	18	1	17	24.249.30	356.—	23.893.30
1932	17	3	14	15.818.96	1.120.—	14.698.96
1933	15	2	13	11.930.90	1.166.—	10.764.90
1934	21	8	13	12.627.12	2.735.50	9.891.62

Ülaltoodud tabelist näeme, et osa töölisi oli aastate viisi registreerimata ja haigekassale teatati vaid väike osa töötajate teenistusest. Kokku oli nelja aasta eest haigekassale teatamata jätud tegelikult tööliste väljamaksetud töötasu kr. 59.248.78 või — teiste sõnadega öeldult — haigekassale oli jätud tasumata nimetatud summalt 6% haiguskindlustusmaksu kr. 3554.94, milline summa tuli ettevõttel tasuda tagantjärele asja avastumisel.

Siinjuures tuleb panna tähele, et mitte ainult osa töölisi ei olnud haigekassas registreerimata, vaid ka haigekassa liikmeks võetud töötajate töötasud teatati palgalehtedega vaid väiksem osa haigekassale. Milline oli samas käitises tööliste tööline teenistus ja ettevõtte poolt haigekassale teatatud töötasu, seda näitab järgnev tabel:

Töötajad	1931		1932		1933		1934	
	Tegelik teenistus	Haigekassale teatati	Tegelik teenistus	Haigekassale teatati	Tegelik teenistus	Haigekassale teatati	Tegelik teenistus	Haigekassale teatati
I	1.910.97	356.—	1.474.44	572.—	628.82	578.—		
II			533.72	146.—				
III			1.204.91	402.—	1.142.67	588.—	840.07	562.—
IV							840.07	562.—
V							657.40	378.—
VI							696.45	262.—
VII							666.84	255.50
VIII							1.026.15	246.—
IX							1.014.57	246.—
X							728.84	224.—

Näitena toodud käitise revideerimine oli 1935. a. juuli algul. Mil määral on olukord paranenud pärast revideerimist, seda näitab sama ettevõtte poolt haigekassale tasutud kindlustusmaks. Tööhooaegadel sai haigekassa samalt ettevõttelt kindlustusmaksu järgmiselt:

Kuud	1933	1934	1935	Suurenemine võrreldes 1934. a.
Juuni . . .	268.38	256.50	541.14	284.64
Juuli . . .	310.59	255.66	713.58	457.92
August . . .	328.51	281.19	620.91	339.72

Samu andmeid kinnitavad ka paljude teiste ettevõtete revideerimise tulemused. Näiteks B. metallitööstuse revideerimine oli möödunud aasta septembri algul. Selles oli osa töölisi registreerimata ja registreeritud kassaliikmete töötasu teatati haigekassale väiksemalt. Ettevõtte tasus tagantjärele kindlustusmaksu kr. 97.38. Ettevõtte maksis 1935. a. haiguskindlustusmaksu enne ja pärast revideerimist järgmiselt:

juunis	Kr. 11.61
juulis	„ 16.68
augustis	„ 15.69
septembris	„ 37.44
oktoobris	„ 37.05
novembris	„ 40.47

T. leivatööstuses oli osa töölisi registreerimata ja teiste palgad teatati haigekassale tegelikust teenistusest väiksemalt. Revideerimine oli 1935. a. veebruaris. Haigekassa sai ettevõttelt kindlustusmaksu järgmises vahekorras:

novembris 1934. a.	Kr. 7.53
novembris 1935. a.	„ 27.63

Väga erakordseid tulemusi andis ühe toidu-, maitseainete ja jookide tööstuse

tuse tööharusse kuuluva L. ettevõtte revideerimine, mis toimus 1935. a. septembri algul. Ettevõtte maksis 1935. a. haiguskindlustusmaksu enne ja pärast revideerimist järgmiselt:

juunis	Kr. 6.03
juulis	„ 6.51
augustis	„ 6.51
septembris	„ 61.25
oktoobris	„ 75.15
novembris	„ 84.75

Pealeselle maksis sama ettevõtte tagantjärele kindlustusmaksu registreerimata töötajailt Kr. 1395.05.

T. puutööstuse revideerimisel tuli avalikuks, et valdaja poolt oli haigekassale palgalehtedega kõigi tööliste palgad näidatud tegelikust teenistusest väiksemalt iga töötaja kohta 20—60 krooni kuus. Selles tuli ette juhtumeid, kus töötaja oli tegelikult töös terve kuu, kuid haigekassale saadetud palga-lehe, töölise palgaraamatu ja ettevõtte üldpalgaraamatu andmeil oli töötaja samal ajal töötanud vaid mõned päevad!

Ülaltoodud näited on küll tüüpilisemad ja neid võiks ette tuua palju, kuid väheste erinevustega oli umbes samasugune olukord enne revideerimist mitte ainult kümnetes, vaid sadadesse ulatuvais väike- ja kesktööstuslikes ettevõtetes.

Ülaltoodud haiguskindlustuse seaduse normide rikkumisi, kus 1) oli osa töölisi haigekassa liikmeiks võtmata ja 2) osa hiljem registreeritud ning 3) palgad tegelikust teenistusest väiksemalt üles antud, kusjuures ka 4) natuuratasu oli teatamata või osaliselt teada antud, on kõige enam avastatud kehakatte ja pudukaupade, toidu-, maitseainete ja jookide, ehitus-, puu-, metalli-, puhastus-, murdude ja mineraalide ümbertöötamise tööstuste tööharude käitistes.

Järgmises numbris jätkame küsimuse vaatlemist.

Rahva väike iive.

Vahendeid sündivuse suurendamiseks ja surevuse vähendamiseks.

L. Johanson.

Saja aasta jooksul on vaated põhjalikult muutunud: hirmu rahva arvu liigse kasvu pärast on asendanud hirmu rahva väljasuremise eest. Kui XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi alul majandusteaduslik kirjandus pööris erilist tähelepanu rahva suurele sigivusele, siis nüüd püütakse leida abinõusid rahva väikese iibe vastu.

Malthus õpetas, et ärge abielluge ja ärge sünnitage lapsi. Nüüd teevad kongressid otsuseid: sunnitage inimesi abiellumisele ja lastesünnitamisele.

Malthuse õpetuse järgi on sõjad, katk ja igasugused haigused suured inimsoo heategijad, sest et need vabastavad ta liigest rahvast. Tema arvates on inimesel ainult siis õigus sünnitada lapsi, kui ta teab kindlasti, et ta jõuab neid toita. Vastasel korral on inimene kõlbeliselt kohustatud hoiduma abiellust. Malthus eitab riiklikku ja erahoolekannet.

Nüüd on see hirmu rahva liigse arvu pärast kadunud ja kõneldakse sellest, et kultuurinimest ähvardab väljasuremine. Seda kõneldakse ka nüüd, mõned aastad pärast maailma majanduse kriisi, kus kümned miljonid olid tööta ja neil tõesti puudus ruum looduse söögilaua ääres.

Rahva väikese iibe vastu hakati juba läinud sajandi viimasel veerandil otsima vahendeid, esmalt Prantsusmaal, siis teisteski riikides, kus looduslik juurekasv langes.

Rahva loodusliku juurekasvu langus on kasvanud ühes kapitalistliku korra arenguga.

Põhjusi tuuakse palju: kultuuri tõusu, rahva linnadesse valgumist, suguhaigusi, alkohoolismi, närvlikkust, naistehaigusi, ainelist jõukust, haridust ja selle püüdmist, uus-Malthuse õpetust, sigivuse ärahoidmist, aborte, emahirmu, ema olukorda perekonnas, naiste vabriku- jne. tööle rakendamist, kutsetöö mõju naise tervisele, naistööliste arvu tõusu, isata perekondi, naiste elu keske ja kõrgemais rahvaklassides, kus taotellakse lõbukultuuri, elumõnu ja heaolekut jne.

Küsimust oleme läinud aastal siinkohal käsitlenud üksikasjaliselt. Vaatleme nüüd Eesti olusid.

Arvud Eesti kohta on järgmised:

Sündivus ja surevus 1000 elaniku kohta 1918.—1934. a.

Aasta	Sündivus	Surevus
1918	20,2	30,3
1919	17,3	27,0
1920	18,4	20,0
1921	20,3	15,8
1922	20,2	16,7
1923	19,2	15,0
1924	19,2	15,2
1925	18,3	14,9
1926	17,9	16,2

Aasta	Sündivus	Surevus
1927	17,7	17,3
1928	18,0	15,9
1929	17,1	18,1
1930	17,4	14,9
1931	17,4	16,2
1932	17,6	14,8
1933	16,2	14,7
1934	15,4	14,1

Läinud aastal peeti 2. ja 3. jaan. Tallinnas II rahvusliku kasvatus kongress. Selle töö kokkuvõtte, „Eesti rahva tulevik“, on nüüd trükitist ilmunud. Nagu sellest nähtub, oli ka siin suuremaks küsimuseks rahva iive. Kongressil refereeris dr. med. H. Madisson sündivusest, surevusest ja rahva iibest Eestis ja mõnes Euroopa riigis, E. Poom rahva väikese iibe majanduslikest tagajärgedest, A. Hellat rahva väikese iibe välispoliitilistest tagajärgedest.

Rahva väikese iibe põhjusi nimetati ka läbirääkimistel. Ilma et kõiki hakkaks käsitlema, puudutame mõningaid väiteid.

Viljandi linnapea A. Maramaa pidas põhjuseks, et Viljandimaa taluperemeestest osa ei abiellu. Neid tulevat selleks sundida. Kõneleja aga ei väitnud, kas nende vanapoiste kaudu saab ka terveid ja elujõulisi lapsi.

Major K. Utuste oli küsimus väga lihtne: viga on meie ideoloogias, mis on materjalistlik ja madalatasemeline. Meil valitseb praegu kolm autoriteeti: üks on teadus, teine on kommunism ja kolmas — kristlus... On tarvis tungida rahvusliku usundi mõistesse. Et majorihärra väited ei pea paika, see on juba tõendatud: N. Venes, kus on maksmas kommunism, on rahva looduslik juurekasv väga suur. Ka kristlus pole kunagi takistanud laste sündimist: kristlikes perekondades on rohkesti lapsi ja kristlus ise pole lastevaenuline, vaid tõsine kristlane on Jeesuse eeskujul lastearmastaja. Teadus aga on ka laste heaks paljugi teinud, inimese maailmale tulekust kuni — surmani. Ilma teaduseta ei teatakski, kui suur on sündivus ja surevus.

Mis see rahvuslik usund õieti on, selle kohta kuulsime hiljuti ühe doktori raadiokõnest, et Taara ei olegi eestipärane suurus.

Magister Joh. Aavik pidas põhjuseks mentaliteeti. Ta arvas isiklikult, „et eesti rahva arvuline vähenemine on osalt samasugune nähtus, nagu on tähele pandud metsrahva juures, kes järsku tutvub kõige kõrgema Euroopa kultuuriga ega saa sellele küllaldaselt kohaneda. Ta langeb selle kultuuri pahede kätte ja sureb välja...“

Petseri koolinõunik Kõiv kirjeldas seal-seid olusid: Petserimaal on lapsi rohkem kui mujal, kuid viletsus on väga suur: lapsed käivad räbalais ja toiduks on kaasas sügisel kuiv leib ja kevadel keedetud kartul. Väga viletsa

riietuse tõttu puudub koolist palju lapsi ja arstid vabastavad neid ka massiliselt.

Kn. Kõivu näited on tõenduseks sellest, et — mida vaesem elu, seda enam lapsi. Selle kohta on ka välismailt rohkesti andmeid ja arve.

Pr. H. Mäelo kõneles vallaliste meeste ja naiste maksustamisest ning abortide keelust, leides neis vahendest rahva arvu tõusu tegureid.

Maksustamine on mõnes riigis teostatud, abortide keeld on ka Eestis maksev.

Dr. J. Vilms vaatles kaht suurt ala: võimalusi ja tahet. Tuleb soovitavaks pidada, arvas tema, et me ei peaks laskma sisse tuua niisuguseid masinaid, mis võtavad inimestelt töö. Kuidas see aga mõjub majanduselu arengule, seda J. Vilms ei seletanud. Et tema vahend pole käsitatav ega anna tagajärgi, seda märgiti juba mõne kongressi liikme poolt.

Koolinõunik K. Viilup leidis uue põhjuse, miks rahvaarv küllalt ei kasva: rahva suur individualiteet; dr. Lattik arvas, et embkumb, kas on seksuaalsuse tagavara väike või on takistatud tema kasutamine. Teostatagu valik kõikidest neist, kes seda ürgjõudu rohkem ilmutavad, see on neist, kes aegsasti abielluvad ja kel on lapsi.

Dr. H. Madisson toonitas kohusetunde väärtust. Internatsionalismi vaimu seisukohalt ei tarvitse eestlasil olla lapsi. Rahvusliku olemasolu seisukohalt aga peab arendatama lapsekultust.

Eesti rahvas olevat mõjustatud kultuuripahedest, eluraskustest, internatsionalismist. on haaratud elumõnudest, ja see on viinud teda lapse hülgamisele ja elumõtte tumestamisele.

Dr. H. Madisson siin liialdas ja oli ühekülgne. Internatsionalism on alati püüdnud nihutada ema, lapse ja üldse perekonna kaitset esirinnale.

Veel pessimistlikum oli dr. J. Vilms, kes leidis, et eesti rahvast olevat $\frac{1}{3}$ alaväärtuslikku elementi.

Muidugi ei ole ta väited õiged, nagu seda märgiti kongressil tõsisemate osavõtjate poolt.

Dr. A. Veiderman rõhutas eriti abortide kahjulikkust: mõni arst elatavat end vaid abortidest ja mõni seltskonnadaam laskvat teha 7—8 aborti üksteise äärele.

Pastor O. Luberger kirjeldas Läänemaa olusid mustades värvides: hävitustööd teeb mereäärne külm ja niiske õhk, pidutsemised ja alkohol.

Agronoom K. Liideman rõhutas sisekoloniasiooni. Kes on tubli töömees, toidab oma pere. Kange töömees leiab talus tööd ja kui ta seal on tubli, saab kord tütre ühes taluga endale.

Naisliidu esindaja M. Reisik märkis, et eesti rahvas on õieti ainult morbiidne rahvas, sest sel rahval puudub armastus lapse vastu, lugupidamine ja tunnustus lapsele.

Veel leidis dr. H. Madisson, et riigiparaati pole koondunud kõige parem element, vaid hulk onupoegi, kes oma vaimuandekuselt ei ole parimaid, vaid on nõrgimaid.

Piiskop prof. H. B. Rahamae kõnes leidis väide, et rahvaarvu madala juurekasvu

probleem peitub üldises nivelleerimises, mille tagajärjel tõuseb maal elustandard ja mistõttu ei võeta endale riisikot suurendada perekonda.

Dr. Lattik jäi ikka selle tõenduse juure, et kui me tahame hakata parandama mentaliteeti, mis ju iseenesest on ka seksuaalsuse produkt, siis me peame tulema otsusele, et tähtis on asja juur, ja juur on siin seksuaalsuse selle sõna laias mõttes. Selle tõenduseks tõi ta rahvasõna, et „kes saab santi sundida, kui sant ei taha kõndida.“

Nagu neist toodud näiteist nähtub, rõhutasid kõnelejad eriti neid põhjusi, mis neile meele tulid, igauks oma väiteid kõige õigemaks pidades.

Kuid ega see küsimus nii lihtne ole. Selle kohta on siiski olemas oma kirjandus. Rahvaomaduste liig pessimistlikult kirjeldamine oli kongressil muidugi ülearune. Samuti inimeste suust, kellelt võiks oodata teaduslikku mõtlemist ja käsitamisviisi, poleks vaja olnud kuulda poliitilist sallimatust ja demagoogiat. Kuigi referaatides käsiteldi küsimusi enam-vähem asjalikult, anti läbirääkimistel, nagu trükkis avaldatud protokollist nähtub, sellele kerge ilme, nii et see kongressi tulemusi peab vähendama.

Ka on kongressi otsustes sääraseid, mis ei kannu tõsist ilmet. Näiteks: riigi- ja omavalitsusteenistuses olevad vallalised isikud tuleb vallandada, kui nad ei abiellu; tuleb luua olukord, mis sunnib vallalisi talu- ja ettevõtete omanikke abiellumisele ja lastemuretsemisele. Ka ei aita säärased manitsused, nagu: abiellumise ja sündivuse tõus on rahva usalduse väljenduseks oma saatusele ja tekkinud olukorrale jne.

Väide, et teenistusse palkamisel tuleks perekonnatoitjaid ühesugustel tingimustel eelistada, on põhjendatud.

Kongressi otsustest on mõned võetud teravhoiu ala arendamise lähima kuue aasta kavasse. Nii: lasterikastele perekondadele tuletuse maksimine, mida juba 1928. a. soovitas Eesti Eugeenika Selts „Tõutervis“. Kuid seda lasterikaste perekondade toetamist ei saaks küll jätta omavalitsuste hoolekandeaastuste äranägemise järgi toimetatavaks, vaid selleks on tarviline kindel seaduslik alus. Eelnõud on olemas „Tõutervis“, vastavas brošüüris ja haridus- ja sotsiaalministeeriumil 1928. aastast.

Kehvade lasterikaste perekondade toetamist tuleb pidada väga tõsiseks ja seda kõigiti pooldada. Ka siis, kui sel sündivusele on vähem mõju, aitab see hoida lapsi: surevus väheneb.

Lasterikaste perekondade soodustamine maksustamise alal on ka tarviline. Tulumaksu juures seda juba osalt teostatakse, kuid ka siin võivad soodustused olla suuremad.

Abielulaenude andmine võib soodustada abiellumist, aga võib ka hiljem, kui laenu tasutakse, perekonda tuua raskusi ja lahkkelisid. Itaalias ja Saksamaal käsitelakse sellaseid vahendeid propaganda otstarbel, ilma et sel tegelikus elus oleks suuremat tähtsust.

Hoolekandeseaduses ettenähtud

emade ja laste toetamine on sotsiaalpoliitiliselt tarviline, mitte aga hoolekande kärpimine, nagu on korduvalt toonitanud mõni eugeenika seltsile lähidane tegelane.

Suguhaiguste vastu võitlemisel peaks ka olema mõningaid tagajärgi rahva arvule.

Rahva juurekasvu soodustamine asundustegevuse kaudu on vahend, mille käsitlemine võimaldab perekondadel äraelamist. See on sotsiaalpoliitiliselt tähtis vahend.

Ka arstiabi kättesaadavamaks tegemine maal ja teisedki tervishoiu kava punktid võivad avaldada head mõju rahva looduslikule juurekasvule.

Kuid kõik need vahendid, mis on kavasse võetud, osutuvad selle tähtsa küsimuse juures siiski liiga väheseks.

Perekonna asutamisel on tähtsaimaks mureks ka eluütlalpidamise võimalus. Seda ei saa kuigi palju laenuuna. Siin on kõigepealt tarviline töö ja selle õiglase tasu. Kui noored ei leia tööd või peavad töötama raskeis tingimuses, siis mõjub see ka nende mentaliteedile ja seksuaalsusele ning takistab abiellumist. Siin on tähtis noorte tööle rakendamine, neile tervete eluvõimaluste loomine. Perekonnaelu olnud ka väga suurel määral palgatasemest.

Noorte naiste valgumine tööaladele, mis pole nende kehaehitusele ja

tervisele kohased, takistab laste sündimist ja suurendab surevust.

Siin on naiste töökaitse normide väljaarendamine tarviline.

Laste- ja emakaitse näitab hulk abinõusid, millega saab rahva arvu tõsta. Samuti sotsiaalkindlustus, mis annab emale sünnitusabi, aga ka toetust enne ja pärast sünnitamist, ka lapse imetamise ajal. Sotsiaalkindlustus — eriti leskede ja vaestelaste kindlustamine — on suureks tagatiseks lastearmastajaile perekondadele ja need julgevad oma perekonna liikmete arvu suurendada.

Ei tohi ka unustada nüüd, kus noori naisi on nii palju kodunt väljas, töös, lastesõimede, päevakodude, varjupaikade, lasteaedade jne. tähtsust.

Ei saa nõuda, et perekond kasvaks, kui tal selleks puudub ruum, ütleb prof. Gruber. Elukorterite ja maapoliitika peab taotelema seda, et iga perekond saaks omaette sobiva korteri ühes aiaga, kus lapsed võiksid mängida.

Teiste maade praktika näitab hulk sotsiaalpoliitilisi abinõusid, millega saab lapsi ja emasid kaitsta, aga ka mitte ainult laste surevust vähendada, vaid ka nende sündivust tõsta. Nende abinõude hulka ei kuulu manitsemine, meelitamine, karistamine, käsk ja sund.

Noortöölise sotsiaalne olemus.

J. R.

I. Noortööline tööprotsessis ja ta majanduslik olund.

Üldisi märkeid. Kui me tahame tunda õppida noortöölise sotsiaalset olemust, siis peame pidama silmas kaht asjaolu, mis tingivad selle erinevuse töölisklassi sotsiaalsest seisundist üldse. Need asjaolud on küll eeskätt psüühilist, hingeelulist, laadi, kuid avaldavad kaheldamatult mõju ka noortöölise sotsiaalsele seisundile.

Esiteks aeg, millal noortööline astub tööprotsessi, on veel tema sisemuse kujunemise aeg. See on kehalise ja vaimse küpsmise aeg, millal noortöölise sisemus, vaated, tunded, elukäsitlus allub kiireile muutustele.

Teiseks tuleb arvestada ka veel neid erinevaid olusid, milles tööprotsessi astuv noorpõlv on veetnud oma lapsea. Praeguse töölisnoorpõlve lapsea-aastad langevad ägedamate poliitiliste ja ühiskondlike vapustuste aega, mis on jätnud oma jäljed noorpõlve hinge.

Siiski tuleb kohe alul tähendada, et tuleb hoiduda üldistamisest. Üldistamine pole võimalik mitte ainult seetõttu, et mass koosneb indiviididest, kellest igapäev on erinevad

hingeelulised jooned, vaid ka seetõttu, et proletariaadi, kehvustu, areng pole läinud sugugi täielise nivelleerumise, tasendumise, suunas, mille kohaselt kõik töölised esinenuksid võrdselt masinate päraldistena, nagu väideti klassikalises sotsialistlikus doktriinis. Vastupidi, käsikäes tehnilise arenguga, maadvõtva ratsionaliseerimisega, toimub üha suurem töölisklassi differentseerumine vastutavaiks, juhtivaiks ja oskustööliseks ühel poolt ja lihttööliseks teiselt poolt. Kõigil neil põhjusil, rääkides töölisklassi ja eriti noortöölise sotsiaalsest olemusest, tuleb seda teha piiratult ja ülaltoodud reservatsioonidega. Eelneva kõrval tuleb võtta arvesse töölise päritolu (maalt, mitmendat põlve linnast töölisperekonnast jne) ja ühendust perekonnasidemete läbi. Niiviisi saame rea tunnuseid, milliste alusel asume lahastama noortöölise sotsiaalset olemust, sealkõrval veel ühendades ühiskondlikku lähtekohta psühholoogilisega.

Noortööline kodus ja perekonnas. Noortöölise vaimsele ja hingelisele kujunemisele avaldavad olulist mõju perekondlik miljöö ja perekondlikud traditsioonid. Küsimus selle kohta, kui võrd töölisperekonnas on lõtvunud ja purunenud perekonda koos

hoidvad sidemed, ei ole veel leidnud üksikasjalist uurimist. Perekondlikud kutsevaliku traditsioonid on töölisperekonnas küll konstateeritavad, üldiselt on aga rohkeid põhjusi väita, et töölisperekond ilmub laostumise tendentsi, kujutelles endast vaid korteri- või õigemini söögi- ning magamisosadust. Käitis, organisatsioon, sport, lõbustused kisivad noortöölist tugevasti eemale kehvast ja kasinast kodust.

Perekonda noortööline kuulub õieti vaid selle kaudu, et ta on osanik perekondlikus tarbimisühingus. Tema palk on osa perekonnatulust, mis läheb selle perekondliku osaduse valitseja, naise või ema, käsutamisele, kuna noortöölisele endale jääb vaid taskurahana summa kulutuste katteks enda isikule, edasiharimisele, lõbustustele jne, mis noortöölise palgast moodustab ainult vähe tähtsa osa. Saksa andmed näitavad, et kohati isegi ametiühingute liikmemaksud kaetakse ema käsutuses olevaist summadest, kuna ametiühingusse kuulumine on ka perekonnatraditsiooniks. Meil tuleb eelneva väite suhtes olla ettevaatlik. Riietuskulud (saksa andmeid) kaetakse ühiselt ema kaudu.

Eelnevast järeldub, et n.-n. perekondlikus tarbimisühingus ema selle valitsejana evib võrdlemisi väljapaistva seisukoha. Mis puutub, teisel poolt, noortöölise suhteisese isale, teistiti — isade ja poegade probleemisse töölisperekonnas, siis siingi on konstateeritavad teatavad generatsioonide vastolud. Siiski on ses suhtes märgatavad erinevused kodanlikust perekonnast. Kuna noor kodanliku perekonna liige selles eas veel käib koolis, siis noortööline seevastu jõuab palju varemini tööprotsessi ja isaga samasse sotsiaalsesse seisundisse. Vastolud on mõeldavad eeskätt poliitilise maailmavaate küsimusis, mida isa lahendab oma pikemaajalist kogemuste alusel hoopis vähem radikaalselt kui poeg, kes tavaliselt kuulub vasemaisse poliitilisesse parteidesse. Ema, kui ta sellesuunalisist vaidlusist üldse võtab osa, esindab konservatiivsemaid seisukohti ka töölisperekonnas.

Ei saa mööduda ka töölisperekonnas tihti esinevaist väikekodanlikest kalduvusist, olevalt perekondade suhteliselt enamkindlustatud eksistentsist. Mitte harva ei võitle töölisnoorpõlv perekondlike elamistavade vastu, elukorraldamise ja eluviisi vabaduse kitsendite vastu, keelu vastu liiga sageli külastada organisatsioone, õhtuti kaua väljas olla jne. Vabaduse ses suhtes noortööline saavutab alles õpiaja lõppemisel, millal noortööline juba katub tunduva osa perekonna väljaminekuist.

Lõppeks, noortöölise olemus kodus ja perekonnas määratakse otsustavalt korteriküsimusest. Kõledad tööliskorterid tingivad paratamatult töötava inimese, eriti noortöölise, hingelise rõõmutuse, mis kauaks oma märgid jätab alles. Ühenduses sellega on ilmne, et noortöölise tervislik seisund ei saa olla hiilgav. Vajadus tuba ja voodit jagada teistega ajab noore töölise kodust välja, tänavale, organisatsiooni, lõbustuskohta. Eneseharimisvõimalused kodus on minimaalsed. Lugemine oleks mõeldav õhtul, päevaste askelduste,

eriti nooremate segamise, lakkamisel, kui neid on, siis aga osutub see juba raskeks tööpäeva väsimuse tõttu.

Kõik need asjaolud viivad noortöölise soovile iseseisvuse järgi ja loovad tundmuse raske olude purustavast mõjust, mis hiljem aga võib veel viia ükskõiksustunde ja tüdimuse vallandamisele.

Noortööline tööprotsessis.

Noortöölised ja tööõppurid tunnetavad varsti, et nende olund on ühiskondlikult tingitud, et eeskätt suurkäitises nende töömaailm kujundab nende elumaailma. Hoolimata sellest, kas nad töötavad jooksva lindil või masina ääres, tunnevad nad, et nad on saatuse poolt sunnitud vahetama oma kädetööd palga vastu. Tööviis annab neile piisavalt arutlusainet, kuna tööviis määrab tööroõmu suuruse. Tööroõm aga avaldub suhtes töölise ja töötoote vahel, ta on seda suurem, mida vahetum on see suhe. Võitlus tööroõmu pärast haarab mõjuvalt töolist ta nooruseaastail. Võimas soov jääda ühendusse oma töötootega, eyida ülevaadet toodangu käigust, võitleb noortöölise hinges ajajooksul areneva ükskõiksusega ja tuimusega. Kuid masina lülitumisega töölise ja töötoote vahele on rikutud intiimne suhe viimaste vahel, tööroõm on saanud võimatuks. Nii lõpebki tööroõmu-draama noortöölise hinges, raugeb võitlus tööroõmu pärast, ühenduses kasvava arusaamaga töösunnist, paratamatusest müütada oma tööjõudu. Mehhaniseeritud ja tehwiseeritud töö, mis kogu tööprotsessi jaotab loendamatuks üksikdoiks, purustab looja armastuse oma toodeldud saaduse vastu. Ainult mõne juhtivama ülesande täitmine, mis aga noortöölise puhul vaevalt tuleb arvesse, või suurem liikuvus käitises ja tutvumine kogu toodangu käigu võimaldab teatud määral käitises kohane-da. Samuti ei ole õige, vähimalt kindlasti mitte noortöölise puhul, et teatavad rütmilised korduvad tööd võimaldaksid unustada tööroõmu puudumist. Vastupidi, see tekitab tunde kurnamisest ja kibestab veel enam seetõttu, et puudub see, mida noortööline enim ihkab, mis annab tööle koos tööroõmuga üldse mõtte: oma võimete kohane vastutus tööprotsessis. Viimasega kaasub alateadvuslik tunne ühiskondlike ülesannete puudumisest, enda liigsusest ja tarbetusest, vähimalt tarbetusest mingiks suuremaks.

Võib koguni väita, et need psüühilised momendid, tööroõmu ja vastutuse, ühenduses sellega sotsiaalsete ülesannete puudumine, mõjuvad noortöölisele raskeimini, ja kui saab üldse olla juttu noortöölise probleemi lahendusest, siis see lahendus peab lähtuma siit.

Palgaküsimus noortöölisele evib vähema tähtsuse, on ju noortööline perekonnaosaduse liige ja tema vastutus selle osaduse tulude suhtes vähem. Palgagi küsimus aga noortöölise seisundilt evib psüüholoogilisi lähteid. Palk tundub noortöölisele olevat madal seepärast, et ta arvab oma tööjõu olevat rohkem väärt, mitte niivõrd seepärast, et selle palgaga elatamine osutub raskeks. Rusuvalt

mõjub teadmine, et ei olda tööpilased, vaid ainult tööpoisid.

Õigesti tähendab Hendrik de Man (der Kampf um die Arbeitsfreude), et kõik need tunded on täiesti loomulikud ja tagasiiviidavad igas inimeses peituvale tegevus-, võitlus- ja loominguivale. Igas noortöölises peitub teatud ühiskondlik kohustustunne, soov parandada, lihtsustada tootmisviise. Kuivõrd üllatavaid positiivseid tulemusi annab nende momentide õige rakendamine, tõendab moodne, n.-n. Stahhanovi liikumine Nõukogude Liidus.

Samadel alustel laheneb küsimus tükitöö kohta. Vähimalt noortöölised ei tunnusta tingimusteta õigeks vana ametiühingulist põhilausest „Akkordarbeit ist Mordarbeit“. Tükitöö vastu ollakse vaid seepärast, et siin tasu vastab veel vähem tegelikule jõudlusele, esineb järelikult ühe kurnamisviisina. Põhimõte: sama jõudlus — sama tasu, on noortöölilise õiguse ja õigluse nõue. Nõue, mis võib-olla vähim on teostatud noortööliliste juures. Seepärast avaldubki nende juures teravalt n.-n. töölise väärikuse puudumine.

Ometi ei tule arvata, et noortöölised oleksid täidetud vaenulisest masinate vastu. Teatakse hästi, kuivõrd „masinad,“ tehnika üldse, on suutnud viia edasi tootmisviise, ka neil juhtumel, kui mehhaniseeritud toodangule pole eelnenud käsitöölilist toodangut. Siiski ei saa ütelda, et see teadmine oleks arenenud juba selgeks arusaamaks ühiskondlike olude piisamatusest või isegi vaid vaenuks ettevõtja suhtes. See vaen juurdub tavaliselt vaid konkreetseis tüliküsimusis käitises.

See vaenulisus masinate vastu pole valandatud isegi hoolimata sellest, et moodsas ratsionaliseeritud käitises ratsionaliseerimine on pahatihti lõhkunud käitise solidaarsuse, tööliste ühtekuuluvuse tunde. Kui noortööliline ei ole seotud liiga tugevate sidemetega perekonda, siis katsub ta seda püüet taandada kuulumisega samutimeelestatud sõprade solidaarsesse ühistusse. Just aga see tööliste solidaarsusetunne on lõdvendatud moodsast töötehnikast. Väga tihti käitises toimuvad konfliktid, olenevalt sellest, et üks või teine tööline ei jõua järele üldisele töötempole, kui see vastamisi on teise töötempo. Eriti kannatab selle all tööõppur, kui ta

akordtööle tõmmatakse ja ta jõud osutuvad mittepiisavaiks. Tunnetatakse küllaldaselt, et siin on tegu vastastikuste töölepiitsutamise-ga, ja ometi on igauks pöördud vaid sellele, et hoolitseda enda eest. Ettevõtja mõistab üht töölist teise vastu välja mängida tööl vallandamise ähvardusega.

Lõppeks jääb peatuda veel töötuse toime juures noortööliliste, s. o. juhtumel, kus on tegu noortöölise järsu väljalülitamisega tööprotsessist. Sellest saatuses on vaevalt keegi säästetud. Töötusega kaasuvad hingelised ja kehalised häired, see viib eneseusalduse hävimisele ja pikemaajalisel tööpuudusel võrdumisele õpitud kutsest. Eelnevaga kaasub veel elatise kindlustus ja hiljem töö leidmiselgi tööõõmu lõplik häving ja asendumine kalkulationsmeetodiga oma töökohta kindlustamiseks. Mida enam noortööliline on kodunenud oma tööga, seda valusamana tundub tööpuudus. Noortöötu peetakse ülal perekonna tuludest. Hoolimata sellest, et töötü saatus tänapäeval on võrdlemisi üldine ja perekonnis äratab solidaarsuse tunnet võitluses selle tagajärgede vastu, mõjub see siiski piinavalt noorele töötule, kes korruga on langenud omastele kaela. Püisib teatud pingeline seisund ja närvlik ärritatavus. Lõppeks, tööstuse kestmisega noor inimene jõuab sisemiselt kokkuvaringule, minetades oma lootused ja ka väliselt vähe endast hoolides. Esmakordselt tuntakse end läbinähtamatu toodanguprotsessi objektina.

Kokku võttes tuleb toonitada, et tänapäeva noortöölilisel on tugevasti arenenud sotsiaalne vaist, soov täita sotsiaalseid ülesandeid, soov töötada andumuse ja rõõmuga, soov olla kasulik. Tegelikult õige pea leitakse end kapitalistlike jõudude ja karmide olude leluna, läbi tungindatud vajadusest müüda paratamatusest oma tööjõudu. Tavaliselt see ideede ja tegelikkuse kokkupõrkes avaldub draama lõpeb ükskõikseks ja tuimaks jäämisega pidevas ja tavaliselt monotoonseis tööprotsessis.

Järgnevas artiklis vaatleme noortöölilise kultuuri ja elukorralduse küsimusi.

Käesoleva artikli valmimisel on kasutatud Kölni vabaametiühingulise seminar'i andmeid ja uurimusi 1930. a. (Avaldatud ajakirjas „Kulturwille“ 1930, lhk. 16211.)

Töölised ootavad sotsiaalkindlustuse laiendamist.

J. Mihkelson.

Viimase paari aasta jooksul on kirjutatud ja räägitud rohkem kui kunagi enne sotsiaalkindlustuse laiendamise vajadusest. Tööliste üldkogude koosolekuil, töölisvanemate ja ametiühingute kongressidel on pärast sellesisulisi referaate võetud vastu resolutsioone,

milles nõuti eriti vanaduse, invaliidsuse ja järelejäänute kindlustamist. Töölisnõukogude poolt on saadetud märgukirju ja delegatsioonid riigivõimu esindajate juure selle küsimuse esiletõstmiseks. Ajalehtedes ja vastavates kuukirja-

des on ilmunud teateid, et seda küsimust uurib ja koostab sellekohaseid kalkultatsioone teedeministeeriumis vastav asjatundja-statistik, kes käsitlevat vanaduse, invaliidisuse ja järelejäänute kindlustamise küsimust ühtlase tervikuna, nagu seda on tehtud teisteski kultuurriikides, kus juba eelnimetatud kindlustus on teostatud. Samuti arutati küsimust majandusnõukogus, kuid mitte ühtlase tervikuna, vaid peamiselt vanaduse vastu kindlustust väga piiratud kujul. Töölised on aga huvitatud tõsiselt just invaliidisuse ja ka järelejäänute kindlustusest.

Loomulik, et kõige selle järele, mis avalikkusele selle küsimuse ümber seni on sündinud, on töölise huvi kogu küsimuse vastu äärmiselt suur. Tööliskond ootab põnevusega sotsiaalkindlustuse laiendamist.

Narva vabrikus on hakatud viimasel ajal võtma juure uusi noori töölisi, keda õpetatakse välja, ja kui need on juba omandanud ametioskuse, siis tulevad paratamatult vallandamisele vanemad töölised, kes juba 25—30 aastat tehases on töötanud. Vanemate töölise vallandamise kohta on seni küllalt näiteid. Mõnele neist on antud seni vabrikuvalituse vabal tahtel väikest pensioni — Kreenholmis näit. 5—10 kr. kuus. 10 kr. saajaid on ainult üksikuid. Mõõdunud aasta sügisel oli traagiline juhtum. Kreenholmi pensionäär Johanna Krall, kes 50 a. vabrikus töötanud ja pensionil olles oli sunnitud kütteks metsast hagu korjama, suri teel koju, haokimp süles. Sellane juhtum on kül-

alt kujukaks näiteks sellest, kuidas elavad meie vanad töölised, kes kogu oma elu ja tervise on jätnud tehaseisse.

Vanu töölisi häirib aga asjaolu, et kuigi peaks teostatama vanaduse vastu kindlustus, siis tulevat oodata teatud aeg, enne kui toetusfondist hakatakse maksma abi. Meie tekstiiltööstuses töötavad vanad töölised satuvad kohe raskesse seisukorda, kui nad vallandatakse, sest ühelgi töölisel tekstiiltööstuses maksetavate madalate palgade tõttu pole olnud võimalust koguda endale mingisuguseid tagavarasid mustadeks päevadeks. Vabrikuvallitsused aina ootavad silmapilku, millal neil vanaduse vastu kindlustamise maksmapanekul avaneks moraalne õigus vanade töölise vallandamiseks.

Kui kindlustamine teostatakse, siis peaks seda tehtama nii, et n.n. ooteaeg, mille jooksul kindlustusfondi makse maksetakse, praeguste vanade töölise kohta ei maksaks, vaid neil avaneks kohe võimalus abi saamiseks. Nende vanade töölise arv pole niivõrd suur, et sellest tekivad lisakulud peaksid riigil majanduslikult käima üle jõu. Pika ooteajaga vanaduse vastu kindlustus ei pakuks aga sellele osale vanale tööliskonnale, kes just nüüd sellest kindlustusest loodab abi, õieti midagi. Osa neist tabaks enne surm ja töötuks jäädes pole neil võimalust maksa kindlustusmaksegi.

Eeltoodud asjaolusid peaks seaduse koostamisel arvestatama.

Sotsiaalkindlustuse ja töökaitse päevaküsimusi.

L. Johanson.

1.

VANADUSE JA TÖÖVÕIMETUSE VASTU, LESKEDE JA VAESELASTE KINDLUSTAMINE

on praegu töölise keskel vabrikuis ja organisatsioonides elavaimaks kõneaineks. See on ka arusaadav. Tuntakse ju just selle kindlustusliigi järgi suurimat tarvidust. Vanad ja töövõimetud, kes enam tööd ei suuda teha või kel tööd enam ei lasta teha, on praegu raskes seisukorras. Samuti satuvad hädasse töö-

lise surma korral ta lesk ja alaealised lapsed. Siin võib tuua abi ainult sotsiaalkindlustus.

Vanaduse jne. kindlustamise küsimus oli läinud aasta lõpul arutusel ka riigi majandusnõukogus. Aruandja M. Pung soovitas ettevaatust ja pidas võimalikuks ainult vanaduse kindlustamise, jättes kõrvale töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamise. M. Pung arvab, et Eesti rahvamajandus ei ole kaugeltki veel nii kindlasti rajatud, et ta igasugused sotsiaalsed kindlustused suudaks vastu võtta.

Kuna vanaduse, invaliidsuse vastu ja järelejäätavate kindlustamise küsimuses on praegu andmete kogumine vististi käsil, siis on selle kohta otsuste tegemine säärastes asutustes, nagu riigi majandusnõukogu, vähemalt enneaegne.

Vanaduse kindlustamine ilma töövõime vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamiseta on poolik ja ühekülgne. Ikka on mujal, kus see kindlustus on teostatud, kindlustatu surma korral läinud pensioniõigus ta järelejäijale — naisele ja alaealistele lastele. Neil töölistel, kes on jäänud töövõime taiks, on üldiselt kohustus perekonna vastu veel enam kui vanadel, sest töövõime taiks jääda ka nooremale ja keskeas. Pealegi puudub Eestis veel kutsahaiguste vastu kindlustamine, ka pole õnnetuskindlustus üldine ega haara kõiki juhtumeid.

Aluseta on ilma andmeteta kõnelda kandejõu puudusest, mis ei võimalda sotsiaalkindlustuse teostamist. Seepärast ei saa M. Punga seisukohti võtta ka kuigi autoriteetsetena. Pealegi on siin tegemist isikuga, kes on Kaubandus-tööstuskoja teenistuses.

2.

KINDLUSTAMISE JA TÖÖKAITSE SEADUSTES MUUDATUSI

tahab näha Kaubandus-tööstuskoda, nagu avaldas ta esimees J. Puhk alles hiljuti oma kõnes. Ta pidas koja ülesandeiks tööstuse alal hoolitsemist selle eest, et sotsiaalseadusandlus ei kujuneks liialt koormavaks tööstusettevõttele. Koda on juba kauemat aega püüdnud tööstusettevõtete juhte ja kõrgemalpalgalisi ametnikke vabastada sundusliku haiguskindlustuse alt. Tööõnnetuste vastu kindlustuse seadust tuleks J. Puhki arvates muuta selles mõttes, et oleks võimalik väikeste vigastuste ja töövõime kaotuse korral protsesse lõpetada ühekordse tasu maksmisega. Et J. Puhk ei jätnud nimetamata oma programmikõnes ka pagarite öötöö keelu seadust, on ju arusaadav.

J. Puhki poolt oleme varemgi kuulnud väga reaktiivilisi sotsiaalpoliitilisi seisukohti.

Meie arvates peaks kõigepealt tööstuse ala pakkuma Kaubandus-tööstuskojale rohkem ülesandeid, ülesehitavaid ülesandeid, kui need, mida ta loeteli.

Eestis on teostatud vaid haiguste ja õnnetuste vastu kindlustamine, mis paneb õige piiratud ainelised kohustused tööstureile, ühtlasi neid vabastades ravi- ja toetuse kohustustest, mis ka enne sotsiaalkindlustust oli nende kanda! On teostatamata vanade, invaliidide, leskede ja vaestelaste, kutsahaiguste ja tööpuuduse vastu kindlustamine, mis teistes riikides paneb kohustusi ka tööstureile. Meie tööliste palgad on madalaimaid Euroopas, meie töösturid ei kuluta, välja arvatud vähesed ettevõtted, midagi tööliste korteriolude parandamisele. Isegi tööruumide heaoludele ja sanitaaroludele ei pöördta tarvilist tähele-

panu. Säärastel tingimustel ei ole tööstureil mingit alust kõnelda sotsiaalseadusandluse koormavaks ja pealegi veel liialt koormavaks muutumisest. Meie võiksime tuua näiteid sellest, kus töösturid annavad suuri summasisid otstarbeiks, mil pole mingit ühist ei töörganiseerimisega ega tööliste sotsiaalse tasapinna tõstmisega.

Sotsiaalseadusandlus on tingitud hädatarvilisusest: tal on ülesandeks kaitsta inimest, kaitsta rahvast, hoida ta elu, ta töövõimet. Sotsiaalseadusandlus taoteleb mitte ainult humaansed ja kultuurilisi, vaid ka majanduslikke sihte.

Mis puutub kõrgemalpalgaliste ametnike vabastamisesse sundusliku haiguskindlustuse alt, siis ei too ei koda ega J. Puhk põhjendusi, milleks see on nii tähtis ja tarviline.

Töövõime vastu kindlustamise seadus võimaldab ka praegu pensionäride soovil ja kindlustusühisuse nõusolekul (§ 406) pensionide asendamist ühekordsete väljamaksudega, kui aastane pensionisumma ei tõuse üle viieteistkümne protsendi vigasaanul isiku aastast töötasust.

Nähtavasti tahetakse koja ringkondades ka suuremaid pensione asendada ühekordsete vähemate summadega. Selle tulemus: On see summa läbi, jääb töövõime ühiskonna, omavalitsuse, hoolekande ülal pidada. Kui ta aga saab iga-aastast pensioni, siis pole seda kartagi: ta võib siis pensionist elada kuni surmatunnini, ilma et ta oleks õigustatud saama hoolekandelist abi.

Koja ja J. Puhki kavatsus töövõime kaotuse korral protsesse lõpetada ühekordse tasu maksmisega — ei ole põhjendatud ega õigustatud, see on kahjulik nii töövõime taile kui ka ühiskonnale, eriti omavalitsustele ja hoolekandeaustustele.

Pensionioõiguslikud on vaid need töölisid, kes töövõime on kaotanud kas ettevõtte töö juures või tööde tagajärjel.

Pensione maksab kindlustusühisus. Tema kohustustest edaspidi osa panemiseks hoolekandeaustustele pole tõesti mingit mõistlikku põhjust.

Pagarite öötöö keelu seadus püsib rahvusvahelise kokkuleppe alusel, ja niikaua kui Eesti riik on Rahvasteliidu liige, ei täitu Kaubandus-tööstuskoja esimehe soov selle seaduse muutmise suhtes. Parem jäetagu juba selle küsimuse käsitelmine: tuleks ometi kord saada aru, et pole Eesti riigi seadusandlusel enne rahvusvahelise kokkuleppe tähtaja lõppu võimalik seda seadust muuta. Mis tarvis pagaritöö ettevõtjate keskel tekitada asjata lootusi ja ärevust! Parem öeldagu neile juba kord, et nad seadust täidaksid ja selle rikkumisest loobuksid. Sama öötöö keelu seadus on ka teistes riikides, ja pole häda midagi! Ainult osa Eesti pagaritööstureid ei taha sellega leppida.

Tarvitajaskonda suudetakse praegu maksva pagarite öötöö piiramise juures küllaldaselt rahuldada. Öötöö piiramine ise on sündinud rahvatervishoidlikel põhjustel.

Tallinna Ühise Haigekassa tegevuse ülevaade.

(Esimehe J. Karaski poolt peakoosolekul 29. dets. 1935. a. ette kantud.)

1935. aasta jääb haigekassa arenemise ajaloosse tähisena, sest sel aastal on teostatud jällegi suur ülesanne ja on saadud haigekassa raviasutuste arendamisel märkimist vääriivaid saavutusi. Juhatus töö on olnud peaaegu üksmeelne ja tagajärjekas, ning niisugusena töötades võidab haigekassa kõik raskused, mis talle ühelt või teiselt poolt ette veeretatakse. Praegune aeg isegi kohustab haigekassa juhatust, peakoosolekut ja kõiki haigekassa tegelasi olema valvel nagu üks mees haigekassa huvide ja omavalitsuse eest, lahkkelid oleksid vesi teiste, s. o. haigekassade ja sotsiaalkindlustuse vastaste, veskile. Me teame, et praegusi haigekassasid ähvardatakse mitmelt poolt: mõnelt poolt nõutakse haigekassade kilustamist ametnike haigekassade avamise võimaldamisega, Kaubandus-tööstuskoda nõuab kõrgemate palgaliste väljajätmist haigekassade alt ja teoksil oleva uue kindlustusseadusega kavatakse võtta haigekassadelt omavalitsus.

Eeltoodud asjaolud peavad kassategelasi manitsema produktiivsele ja üksmeelsele tööle, sest lahkkelid ja omavahelised tülid kassategelaste peres loovad pinda eelnimetatud korraldustele ja sammudele vastavate asutuste poolt.

Nagu eelpool nimetatud, on raviasutuste soetamisel ja ümberkorraldamisel saadud võrdlemisi häid tulemusi.

Saanud oma maja niikaugale, et möödunud aasta lõpul ja käesoleva aasta alul kantselei ja raviasutused sinna üle viidi, algas kohe haigla organiseerimine, s. o. inventaari — arstriistade, pesu jne. — tellimine ja haigla personaali palkamine. Kõik see võttis aega, tellimiste täitmine ei läinud nii libedasti ja seetõttu võis haigla avamine, s. o. haigete vastuvõtmine, alata 27. juunist l. a. Haiglas on registreeritud 86 voodit, kuid on juhtumeid, kus haigla on sunnitud vastu võtma üle normi.

Samuti on tehtud ümberkorraldusi teistes raviasutustes. Tsentraliseerimise ja otstarbekohasuse mõttes on koondatud raviasutus Tõnismäele, kuhu läinud aasta sügisel toodi üle ka Pärnu mnt. ambulatoorium. Nimetatud ambulatoorium töötab Tõnismäel kirurgilise kabineti nime all. Samuti on valvepunkti peale hariliku valve ka alatine arstiabi võimalus, kui see peaks osutama tarviliseks.

Sama, mis on öeldud ambulatooriumide kohta, sai paratamatuks ka apteegis. Suure tarvitajate arvu kasvamise tõttu jäid ruumid kitsaks ja haigekassa oli sunnitud apteegi alla võtma ka maja teise korr, mille remont tuli maksta ümarguselt 2.300 krooni.

Kassaliikmete suure ja järjekindla juurekasvu tõttu kipuvad raviasutuste ja haigla ruumid jääma kitsaks, sest kahe viimase aasta jooksul on tõusnud:

kassaliikmete arv 15659 pealt ca 23500 peale
pereliikmete „ 10673 „ ca 11000 „

Seega on kassaliikmete arv kahe aasta jooksul tõusnud umbes 50%.

Haigekassa maja Tõnismäel, ühes tehtud ümberehitusega ja täiendustega, maksab haigekassale Kr. 285.000.—, sellest summast on veel maksa: Pikalaenu Pangale Kr. 129.363.50 ja ümberehituse arvel Kr. 2000.—, seega on maja omandamise ja ümberehitamise kulud maksnud Kr. 153.636.50.

Haigla sisustamine kuni 1. dets. s. a. maksis Kr. 42.072.13, sellest summast on maksa Kr. 850.—, seega on maksetud Kr. 41.222.13. Kokku on maksetud kinnisvara ja haigla omandamise arvel poolteise aasta jooksul Kr. 194.858.63.

Nimetatud võlad tasus haigekassa ilma raskusteta. Erilisi taudede ja seetõttu ettenägemata väljaminekuid ei ole olnud ja käitiste põhjalik revideerimine, millele asuti käesoleva aasta alul, on kassale toonud erakorralisi sissetulekuid ligi 5 miljonit senti.

Sellest on senini puhtas rahas saadud kätte ligi 4 miljonit, kuna ülejääva osa tasumiseks on mõnele ettevõtjatele antud pikendusi.

Käitiste revideerimine jätkub ja loodetavasti tuleb sealt veel ettenägemata summasid.

Praegune rahaline seis ei ole halb, nagu seda mõnelt poolt püütakse seletada. Kui kassategelus säärases seisukorras edasi läheb, ei ole ka tulevikus karta raskusi, vaid loodetavasti oleme jõudnud ajajärku, kus enam ei tule abirahade ja arstiabinorme vähendada, vaid — ümberpöördukt — suurendada, nagu meil juba käesolevates normides on mudaravi ja raadiumi-raviga tehtud algust.

Kassaliikmete arvu suurenemisega laieneb päev-päevalt ka haigekassa tegevus. Haigla ei suuda mahutada kõiki haigeid. Samuti jäävad kitsaks ka haigekassa majja, Tõnismäele, paigutatud raviasutused. Kui haiglat tarbekohaselt laiendada, siis võtaks see enda alla peaaegu terve Tõnismäel asetseva haigekassa maja. Selle tagajärjel oleksid aga haigekassa raviasutused Tõnismäelt üürikortereisse laiali paisatud, kus nende üüriks aasta jooksul tuleb maksa ilus summa.

Ka apteek asub praegu üürikorteris, maksetes üüri 750.— krooni kuus või 9.000.— krooni aastas.

Eeltoodud asjaolusid arvesse võttes peab juhatus tarviliseks omandada kesklinna või selle lähimasse ümbrusse ehituskrundi, kuhu asuda ehitama haigekassale otstarbekohast maja raviasutuste, apteegi ja kantselei tarvis. On saadaval sobivad ehituskrundid, millest juhatus on mõndki vaadanud, kuid siduvaid läbirääkimisi krundi omanikega ei ole peetud, seepärast ei ole juhatusel ka kindlat objekti peakoosolekule ette panna. Kuid et asi siiski hakkaks nihkuma, paneb juhatus ette lubada krundi omandamiseks teha kuni 60.000.— krooni laenu. Vastava krundi väljaotsimiseks tuleks moodustada komisjon, ku-

hu ka peakoosolek juhatusesele abiks valiks oma esindajad.

Haigekassa juhatusel on kavatsus haigekassa kantselei teenijaskonnaga sõlmida kollektiivlepingut. Nimetatud leping ei näe ette midagi uut, vaid konstateerib viimasel peakoosolekul vastuvõetud ja 1. jaanuarist 1936. a. maksta hakkavaid uusi teenistuse tingimusi, nagu 7-tunniline tööpäev ja ühekuine suvepuhkus.

Lepingu kava ühes muu materjaaliga on volinikele tutvumiseks kätte saadetud ja volinike nõusolekul kirjutab juhatus sellele alla ning paneb selle maksta 1. jaanuarist 1936. aastal.

(Toim. täh.: Peakoosolek lükkas laenu-temise ja kollektiivlepingu ettepanekud tagasi.)

Ehitustöölise ja sadamatöölise pensione vähendati.

A. Offenbach.

Senini maksis õnnetusjuhtumite puhul pensionide arvestamisel tööstusliku töö seaduse § 403. 27. novembril ilmunud dekreet tõi järgmise muudatuse:

„Märkus 2: Ehitustööde ja kaupade käsitamise ettevõtete töölise keskmine aastatöötasu määratakse kindlaks kinnitusametite poolt ühes § 405 nimetatud mustatöölise keskmise päevapalgaga samas § 405 ettenähtud alustel ja tähtaegadel.

Keskmise päevapalga kindlaksmääramiseks jagatakse keskmine aastane töötasu kaheksa üheksakümne viiega.“ („R. T.“ nr. 103, 1935.)

Mustatöölise keskmise päevapalga suurus arvestatakse § 405 järgi: Kinnitusamet määrab kohalikkude andmete põhjal 3-liigilise vanaduse grupi. Grupid on: lapsed 12—15 a., alaealised 15—17 a. ja täiskasvanud üle 17 aasta. Kui palgad aga muutuvad, siis võib kinnitusamet keskmisi palku ka muuta. Väljaarvestus on 1 aastaks.

Senini arvutati igal töölisel eraldi pensioni suurus, vastavalt tema teenistusele. Nüüd aga oleneb õnnetuse puhul maksetav abiraha suurus kinnitusameti poolt kindlaksmääratud päevapalgast.

Sadamatöölise teeb tööd keskmiselt 120 päeva aastas, teenides sealjuures niipalju, et ta saab ülejäänud päevad tööd oodata. Teenides 6 krooni päevas saab ta aastas kokku 700 krooni ümber.

Kui nüüd kinnitusametile on seadusega antud õigus seda teenistustasu jagada 295 päevale, siis tuleb päevapalgaks umbes 2 krooni 40 senti. Nagu näeme, on sellega teoreetiline päevapalk hulga vähem reaalsest. Pensioni määratakse aga teoreetilise palga järgi.

Sadamatöölise kõrgem päevapalk on tingitud tegelikult elust. Teame, kuivõrd raske ja hädahurikas on sadamatöö.

Õnnetuse risk on suur ja keegi ei taha ju naljalt endale sünnitada õnnetust. Õnnetuse

puhul maksetakse pensioni kinnitusühisuse poolt. Kinnitusühisus võtab vastavat maksu. Pensioni arvestamisel tegelikult madalama palga järgi on kannatajaks pooleks tööline.

Sadamatöö on erilaadne seepoolest, et töötajate hulk järjest vaheldub. Näiteks: ühel nädalal tuli sisse 3 laeva. Igale laevale vajati lossimiseks 40 töölise. Iga laeva juures töötasid ise mehed, sest kontoreil on kombeks ka oma töölisi lasta järgemööda tööd teha. Seega oli tööl 120 töölise. Palka said nad kokku 2100 krooni ja kinnitusmaks seega peaks kolmelt laevalt, arvestades 12%, olema 232 krooni. Ettevõtja on aga tegelikult kinnitanud 1 laeva 40 töölisega, makstes 700 kr. pealt 12% ehk 84 krooni. Kui nüüd teiselt laevalt sai tööline viga, siis läheb ta kinnitusühisuse ja sealt rühendatakse temale kinnitatute arvel abiraha. Ettevõtja on olnud küllalt ettevaatlik selles, et kõik ta töölised on kinnitatud 3-kroonilise päevapalgaga, seega hoitakse ära kinnitusühisusega tekkida võivad tülid, kui tööline on teeninud tegelikult rohkem. Ja kui tööline siiski protsessib, siis maksab ettevõtja talle puuduva summa välja, aga sealjuures on selge, et mees enam tööle ei pääse. Ja nii jääb ettevõtjale 232 — 84 = 148 krooni tasku. Enamasti töö kaotuse kartusel lepibki tööline kinnitusühisuse poolt määratud summaga. Kinnitusühisusel tuleks valvata selle järele, et kõik töölised korralikult kinnitataks ja ettevõtjad kinnitusmaksu tasuksid kõigi töölise pealt.

Kinnitusamet peaks arvestama seda, et sadamatöölisele ei tehtaks ülekohut. Seepärast tuleb kinnitusametil määrata siin päevapalgaks tegelik palk. See võiks äärmisel juhul olla 5 krooni.

Ei ole põhjust sadama- ja ehitustöölise abiraha ja pensioni arvestamisel võtta aluseks vähemat töötasu kui nad tegelikult saavad.

Haigekassadelt tahetakse võtta osa nende maksudest.

Kaubandus-tööstuskoja märgukirja puhul haigekassade maksude sissenõudmise asjus.

„Uus Eesti“ tõi 1935. a. detsembris teate märgukirja esitamisest haigekassamaksude tagantjärele sissenõudmise kohta majandusministeeriumile Kaubandus-tööstuskoja poolt. Selles omapärasel märgukirjas taotellakse sihte, et edaspidi võtta haigekassadelt ka see võimalus, et isegi kuni 5 aasta makse, mis kas otse varjamise või ka eksituse tõttu on haigekassal jäänud saamata, ei saaks käitistelt üldse enam nõuda. Põhjendatakse seda sellega, et haigekassamaksude sissenõudmise teostumisel sattuvat tasujad väga raskesse seisukorda, kuna säärased tagantjärele sissenõudmisele tulevad maksud võivad väikesel teostumise ulatuda tuhandetesse kroonidesse (lugege ja imestage!). Nii võib siis juhtuda, et kui käitise juhatuse liikmete palgu ei ole 5 a. jooksul haigekassale näidatud ega neilt haiguskindlustuse maksu % % tasutud, siis nüüd hilisemal sissenõudmisel säärane asjaolu otse ruineerib ettevõtte. Et aga need saamata jäänud maksud terve 5 a. jooksul ka haigekassale on sünnitanud raskusi ja nende tegevust pidurdanud, see muidugi, arusaadavalt põhjusil, märgukirja esitajaid ei huvita. Isiklikult loian, et kui haiguskindlustuse makse on otse varjatud isikliku kasu saamise sihiga, siis säärane varjamine on võrdne võõra vara omandamisele, ning säärane asjaolu on päris õigustatult karistatav kriminaal- ja tsiviilseaduse järgi. Praegu sissenõudmisel ei saa, kahjuks, kasutada administratiivset sissenõudmise seadust täielikult, kuna haigekassade nõude asjus on riigivanema poolt dekreediga sissenõudmist piiratud 5 aastale. Kui aga sihilikku varjajast ei olnud, siis võiks ju karistus jääda ära, kuid maks ühes viivitusega tuleb ikkagi tasuda, sest need summad kuuluvad ju haigekassale. Ei saa olla kuidagi loomulik, et seaduses ettenähtud mak-

sud jäetakse maksmata ja pannakse sellega haigekassa raskesse seisukorda, sest et see oma seadusega ettenähtud kohustused peab ikkagi vastuvaidlematult täitma. Nii ei võiks kõne allagi tulla, et haigekassal saamata jäänud maksude avastamisel need võiksid jääda saamata, vaid need ei võiks üldse iganeda, nii nagu seda nägi ette end. Vene seadus vastuvaidlematute riigimaksude kohta ja ka meie seadus enne dekreeti. Küll võiks aga maksumaksjale anda maksu tasumise kohta mitu üksteisele järgnevat osakaupa tasumise tähtpäeva, mis oleks ka küllaldane vastutulek, sest maksude maksmine ja haigekassale vastavate teadete esitamata jätmine seaduse mittemõeldamise pärast ei saa olla vabandatav. Et aga tulla ja taotella märgukirjadega seaduse muutmist enese kasuks ja otseselt teise asutuse kahjuks ja sellele seadusega peale pandud tegevuse ja kohustuste täitmise halvamiseks, siis see peaks küll olema täiesti lubamatu.

Haigekassasid ei või asetada säärasesse olukorda, et isegi seaduslik alus maksude kättesaamiseks võetakse ära ja nad et suuda neile järjest rohkem peale pandud kohustusi (peale haigete ravida tööõnnetuid, anda abi invaliididele jne.) sissetulekute puudusel täita. Sellest võiks ja peaks märgukirja esitanud ringkond olema täiesti teadlik. Kui ta aga siiski tahab neistki vähestest tööliste haiguste puhul abi andmiseks määratud summadest oma kasuks osa karpida maha, siis see ei ole kindlasti mitte õiglane. Et haigekassamaksud ei saa olla suured, on igati hea arusaadav, sest maksu võetakse ju protsentuaalselt töötasult, mis on Eestis võrreldes teiste riikidega madal. Meile, haigekassade tegelastele, aga peegeldub sellest märgukirjast, et peame olema rohkem valvel.

P. P.

N. Vene sotsiaalpoliitilisi saavutusi.

Käesoleva aasta rahvusvahelisel töökonverentsil peetud direktori aruande läbirääkimistel esines ka N. Vene esindaja prof. Markus pikema kõnega, mis äratas erilist tähelepanu selle poolest, et N. Vene esines k. a. esmakordselt oma vaatleja kaudu rahvusvahelisel töökonverentsil.

Prof. Markus, kes on viisaastaku sotsiaalpoliitilise osa juht, märkis muu hulgas, et N. Liidus tööpuudust pole ja et kõigil on võnaluusi tööks. Tööpuudus on kadunud peamiselt seepärast, et on kõrvaldatud tööpuuduse olulised põhjused, mida kapitalistlikud riigid pole suutnud teha.

Kiire industrialiseerimine absorbeerib töölismasse nii linnas kui ka maal. Näit. raske-

tööstuse tootmisel on kasvanud 1928. kuni 1934. a. 3-kordseks või 17—50 miljardi rublani. Sama aja jooksul kasvas palgatööliste arv. 11.600.000—23.200.000. Selle kõrval on äärmiselt tähtis tegur põllumajanduse kollektiviseerimine. $\frac{3}{4}$ põllumajanduse üksusist kuulub nüüd kolhoosidesse ja industrialiseerimine tungib traktori ja teiste põllumajandusmasinate jaamade kaudu küllasse. Tootmisvõime väärtus isiku kohta tõusis 1929.—1933. aastani 10%. Rahva rändamine linna pole hädavajalik iseloomuga. Kui kolhoos suudab pakkuda oma liikmeile midagi enam kui ainult viletsat eksistentsi, siis ei minda linna. Kuna aga paisuv tööstus vajab alatistelt uusi käsi, siis on paratamatu rändamine maalt linna, kuid kolhoosid saavad paremaid tehnilisi

vahendeid, mis kergendavad maatöölise olukorda ja tõstavad produktiooni.

Noorte tööpuudus on samuti kadunud. Neis valitseb hea töördõm ja kindlus tuleviku suhtes. Tööstus neelab miljoneid noori tööprotsessi. 40% töölistest on 17—23 a. vahel. 1933. aastal oli masinaehitustööstuses keskmine tööliste vanadus 26—28 a. 51% õppinud töölistest on oma oskuse omandanud I viisaastaku puhul. 1934. a. oli 50% üliõpilasist töölistes või tööliste lapsed. Kõigist sellekohaseist valituse pingutusist hoolimata valitseb praegugi õppinud töölistest terav puudus. 1929.—1934. a. andsid kõrgemad tehnikakoolid 250.000 õppinud töölist, II järgu tehnikakoolid 536.000 õppinud töölist. Huvitav on siinjuures, et 1913. aastal oli Venemaal 43.000 inseneri ja tehnikalist eksperti, 1934. a. aga 408.000. 1929. kuni 1934. a. on õpetatud 1.102.000 noort õppinud töölisteks. Miljonid noored jätkavad õpinguid töötades. Töötavate liikmete arv perekonna kohta on kasvanud 25%, perekonna teenistus on kahekordistunud ja perekonna sissetulek on suurenenud 25% viimase 5 aasta jooksul. Naiste osa tööstuses suureneb järjekindlalt, 1928.—1934. a. on tulnud $4\frac{1}{2}$ miljonit naist tööstusesse. 1934. a. oli naiste % tööstuses 36,8. Naistööliste osa tööstuses on suurenenud peamiselt selle tõttu, et naistel on võimalus jätta oma lapsed vastavatesse kodudesse. 1934. a. oli lasteagedades 6.505.000 last. Avalikes restoräänides söi I viisaastaku lõpul 70% tööstustöölisist. Alaliselt tõusev mehhaniseerimine ei tekita tööpuudust, vaid tõstab elustandardit. Sotsiaalkindlustuse süsteem on viidud läbi täielikumalt kui üheski teises maas. Vene praktika on näidanud, et tööaja lühendamise on viidud tegelikult läbi kahjudeta. 1927. aastal pandi maksma 7-tunniline tööpäev ilma raskusteta. Maa all ja raskeil ning kardeta-vail tööaladel on tööaeg 6 tundi. 16—18-aastasile maksab samuti 6-tunniline tööpäev, 14-kuni 16-aastasil on 4-tunniline tööpäev. Alla 18-a. lapsed töötavad tööstuskoolides 5 tundi päevas. 1933. a. oli keskmine tööaeg ühes ületundidega 6 t. 59 min. N. Venes on ainukesel omapärasusena viidud läbi veel 5-päevaline töönael. See suurendab loomulikult tööliste puhketunde ja võimalust kultuuriliseks enesearendamiseks ning kutseoskuse täiendamiseks. Töö produktiivsus suurenes aga 1928.—1934. aastani tööliste kohta 63%, kuna produktiooni kulud samal ajal tunduvalt vähenesid. $5\frac{1}{2}$ -kuise töö järele saab tööline 2 nädalat puhkust, eriti rasketel töödel olivad saavad puhkust 1 kuu. Tegelikult saavad ka tavalised töölistes aastas 20 päeva tasuta puhkust.

Uute korralduste tõttu on langenud ka töö-

õnnetuste ja surevate arv. Tööõnnetuste arv mäekaevandustes langes 1929.—1933. a. 37,3% 1000 tööliste kohta, metallitööstuses 38,4% ja masinaehituses 47,4%, eriti on langenud raskemat liiki tööõnnetuste arv. Tervishoiu mõttes on tööliste olukord tunduvalt paranenud. Tiisikushaigete % on langenud igas tööstuses. Noortööliste keskmine kaal suurenes 1927. kuni 1933. a. 1,3—2,3 kg, samuti suurenes pikkus ja rinna ümbermõõt.

Kindlustatud isikute arv on suurenenud järjekindlalt. Naistöölistes saavad täispalga 8 nädalat enne ja pärast sünnitust. Kindlustatute arv tõusis 9,6—23,5 miljonini. Kindlustuse kulud tõusid 1927/28. a. — 1934. a. 1.049 miljonilt — 5700 miljonit rbl. 1929. a. läks veel töötaoleku vastu kindlustamise kuludeks $\frac{1}{10}$ üldkuludest, nüüd, millal tööpuudus on kadunud, läheb see raha tööliste olukorra parandamiseks. Arstiabi anti 1934. a. näit. 1.190 miljonit eest. Sotsiaalkindlustusasutuste, sanatooriumide, puhkekodude ja füüsilise kultuuri instituutide kulu aastas oli 347,6 miljonit rbl.

Laste abistamise kulud tõusid 2,5 milj. — 277 milj. rbl. Mudilaste jaoks on asutatud söömi, kööke jne. Laste toitlustamise ja riietamise kulud olid 1934. a. sotsiaalkindlustusasutustel 52 milj. rbl. Sotsiaalkindlustuse administratsioonikulud teevad kõigest 1,3% üldkuludest. Väga suurt rõhku on pandud ka korteriolude parandamisele. 1934. a. anti 14,5 miljardit rbl. avaliku tervishoiu heaks. Õppimiseks on antud laialdased võimalused. Antakse igasuguseid stipendiume ja prii õppimise võimalusi.

Rahvuslik sissetulek kasvas 1913.—1934. a. kolmekordseks, sotsiaalkindlustuse ja avaliku tervishoiu kulud aga kümnekordseks. 1913. a. oskas 33% vene rahvast lugeda ja kirjutada, 1929. a. aga luges ja kirjutas juba 68% ja nüüd peaaegu 100% rahvast. Viimase 6 aasta jooksul on õpilaste arv suurenenud I ja II järgu koolides 12—22 miljonini. Õpetajate arv on suurenenud 363.000—656.000-ni. Teatrite arv on viimaseil aastail kasvanud 2-, kinode arv 3- ja raadiojaamade arv 8-kordseks.

Eltoodud lühikesed märkmed prof. Markuse ettekandest, mida kuulati suure tähelepanuga, näitavad väga kujukalt, kuidas on lahendatud suuri sotsiaalseid probleeme seal, kus valmistus pole enam kapitalistlikul alusel ja kus valitseb sotsialistlik kord. Suured sotsiaalsed reformid on eeskujuks kogu maailmale ajal, millal teised kapitalistlikud riigid kahtlevad nende teostamise võimalustes ja tarvises.

Haigekassade tegevusest.

Viljandi Ühishaigekassa tegevusest.

Viljandi Ühishaigekassa 2. aasta korraline peakoosolek peeti pühapäeval, 8. det. 1935. a., Viljandi linna III algkooli ruumides kell 11 homm. Koos oli 52 kassa volinikust 24.

Koosoleku avas kassa juhatuses esimees Aug. Paal, kes valiti ka koosoleku juhatajaks, temale abiks valiti A. Lepik, protokollijaks L. Tammaru ja abiks E. Luts. Aruandjana esines koosolekul kassa asjaajaja hra

Paul Paal. Päevakord oli juhatus poolt koostatud 12-punktilisena.

Võeti vastu ja pandi samast hetkest maksma Viljandi Ühishaigekassa peakoosolekute kokukord. Senini see puudus.

Tulid arutusele peakoosolekule esitatud palved ja kaebused juhatus otsuste peale abirahade asjas. Kl. O. Lichti kaebus tema abirahast osaliselt ilmajätmise pärast leiti olevat põhjendamatu ja jäeti tagajärjeta.

Kl. L. Ambose palve tema surnud poja matmiseks abiraha määramise asjas rahuldati, võttes arvesse paluja väikest palka, kauaaegset liikmeks olemist ja seda, et ta poeg oli juba üle 3 aasta töövõimetu tiisikuse nõuandepunkti sellekohasel tõendusel.

Kl. Hans Kalu ja Aug. Luik'e palved, neile maksa välja sünnitusabiraha, vaatamata sellele, et nende naised ei olnud haigekassas ettenähtud tähtaega registreeritud, jäeti tagajärjeta, sest peetakse tarviliseks vankumata käia peakoosoleku enese poolt maksamandud üldmääruste järgi ja kõrvalekaldumisi mitte lubada, või olgu siis, kui selleks on tõesti kaaluvaid põhjusi. Ka jäeti tagajärjeta kl. J. Laikoja kaebus temale röntgeniga ravimise tasu kr. 2,25 välja maksmata jätmise pärast, sest J. Laikoja ei olnud esitanud juhatusel röntgeni läbivalgustuse kohta arsti tõendust selle tarviduse kohta ega nõutanud ka vastavat luba.

Kinnitati juhatus otsused kassaliikmete J. Vanaki, M. Rätase ja I. Oriku abirahade kärpimise asjas, sisuliselt läbi vaatamata, kuna nende poolt juhatus otsuste peale põhikirjas ettenähtud tähtajal peakoosolekule kaebust esitatud ei olnud.

Parandati põhikirja §§ 11, 55 ja 76 nii, et edaspidi keskmise päevapalga arvestamisel võetakse aluseks liikmete kolme kuu teenistus, jagades seda kolme kuu kalendri tööpäevade arvule, ja et edaspidi valitakse volikogu senise ühe aasta asemel kolmeks aastaks, samuti ka sellega sõltuvuses juhatus ja juhatus liikmete asemikud.

Võeti vastu 1935. a. lisa-eelarve kr. 8460.— suuruses, kuna käitiste poolt tasutav 2% ravimiskapitaliks ei kata liikmete ravikulud.

Võeti vastu ja pandi maksuma alates 1. jaanuarist 1936. a. arstiabitavitamise ja muud määrused, mis on üldiselt samad, mis maksid juba eelmisel aastail. Samuti jäeti ka maksvad normid 1936. a. endisteks.

Otsustati ka liikmemaks jätta endiseks, s. o. 1½% kassaliikmete palgast, niisama palju käitistelt ja pealeselle 2% arsti-abikapitaliks.

Otsustati täiendada kinnisvara muretsemise fondi sel teel, et 30. nov. 1935. a. olnud tagavarakapitalist kanda üle 50% kinnisvarafondi, samuti ka aasta tegevuskapitali ülejääk, kui seda peaks olema.

Võeti vastu kassa tegevuse 1936. a. eelarve tasakaalus kr. 27.925.— juhatus poolt esitatud kujul ja kahe viimase punkti all kin-

nitati kassa alla 4 uut käitist ja vahetati mõtteid kassaosalistele loengute korraldamise asjas ja teistes jooksvates küsimustes.

Koosoleku lõpp oli kell 12.30, seega kestus 1½ tundi. P. P.

Tartu Üldhaigekassa volinike korraline peakoosolek

peeti 8. detsembril 1935. a. kell 10 homm. Eesti Karskusliidu ruumes. Peakoosolekust võttis osa 59 volinikku.

1. Peakoosoleku avas juhatus esimees M. Toom. Oma avasõnas märkis juhatus esimees alljärgnevat: kassaliikmete arv on püsinud terve aasta kestes õige kõrgel tasemel ja ulatus 1. detsembril üle 5800 isiku. Haigekassal tuli aasta alul võidelda majanduslike raskustega. Möödunud suvel viidi läbi abiõiguslike perekonnaliikmete järelkontroll, mille tulemusena kustutati abiõiguslike perekonnaliikmete nimestikust üle 700 isiku, kelle kohta selgus, et nad maksvate määruste järgi ei kuulu abiõiguslike hulka. Aasta lõpuks on haigekassa majanduslik seisukord niivõrd paranenud, et aasta alul tekkinud puudujäägid on kaetud ja olemas väike ülejääk.

Peakoosoleku juhatajaks valiti M. Toom, tema abiks A. Koolmeister. Protokollisid asjajaja K. Lukk ja ametnik A. Vuhka.

2. Kinnitati 1935. aasta lisa-eelarve Kr. 35.700.— suuruses, mis on tingitud kassaliikmete arvu tõusust.

3. Liikmemaksu otsustati võtta 1936. a. 2% kassaliikmete teenistustasust.

4. Kassaliikmetele maksetavate toetusrahade normid kinnitati endises suuruses. Nende järgi maksetakse toetusraha suurimaste seadused lubatud normide järgi selle erandiga, et haiguseraha maksetakse alates kolmandast haigusepäevast ja üksikule kassaliikmeile ravilvas ravimise puhul poole palga suuruses.

5. Perekonnaliikmete ringi ulatus ja abimäärad kinnitati endisel kujul mõne redaktsioonilise parandusega.

6. 1936. aasta eelarve võeti vastu Kr. 209.000.— suuruses. Läbirääkimisi tekitas ainult palga krediidiks ettenähtud summa, mis oli suurem eelmise aasta eelarvest umbes Kr. 400.— võrra, missugune summa läheb üle 1935. aastal ametisse võetud noorema ametniku palgaks, kelle ülesandeks on peaaegselt tööasutuste ja haigete kontrollimine. Tööasutuste kontrollimise vajalisust põhjendas juhatus kontrolli tulemuste ettekandmisega. Leidus siiski volinik, kes arvas, et kontrolli ei olevatki tarvis ja neid ülesandeid võivat täita volinikudki. Peakoosoleku rõhuv enamus oli siiski teises arvamises ja kinnitas eelarves palgakadeks ettenähtud summa. Haigekassa hambaarstiskabineti eelarve kinnitati Kr. 7.570.— suuruses, milles ette nähtud sisse- ja väljastamiseks ühe elektri puurmasina ostmise. Ühila ambulatooriumi eelarve võeti vastu Kr. 1.340.— suuruses. Uderna suvekooloonia eelarve võeti vastu Kr. 5.320.— suuruses, missuguse summa sees on ette nähtud

ka vallasvara juure muretsemiseks vajalised summad.

7. Arstiabi tarvitamise ja haigete kohta käivad määrused võeti endisel kujul vastu mõne redaktsioonilise parandusega. Tartu Üldhaigekassas on kassaliikmetel vaba arsti valik haigekassa lepingu-arstide juures, keda arvult üle ühe saja. Kuid leidus siiski volinik, kes leidis, et haigekassa arstiabi ei olevat küllalt kergesti kättesaadav.

8. Perekonnaliikmete abiõiguslike nimestikust kustutamise pärast oli esitatud peakoosolekule 12 kaebust. Peakoosolek jättis 10 kaebust tagajärjeta, kuna kaks kaebust anti juhatusel tagasi uueks kontrollimiseks ja otsustamiseks. Peale selle oli peakoosolekule esitatud neli kaebust juhatuse otsuste vastu muis asjus. Kaks kaebust jättis peakoosolek tagajärjeta, kaks kaebust rahuldada osaliselt.

9. Läbirääkimiste all tunni huvi selle vastu, kas on loota haiguskindlustuse seaduse ulatuse laiendamist. Peale selle avaldati arvamist, et oleks otstarbekohane tööõnnetustest tingitud töövõimetuste juhustel maksta toetusraha täie palga suuruses.

Peakoosolek oli rahulik ja asjalik.

Peakoosolek lõppes kell ½3 päeval.

K. L.

— Narva kalevivabriku haigekassa volinike peakoosolek oli 5. det. Juhatas Adolf Maurer. Lisaelarve Kr. 3500 suuruses kinnitati. Liikmemaksuks 1936. a. jäeti 2%. Abiraha maksetakse ¾ päevapalgast, sünnituse puhul 2 nädalat enne ja 4 nädalat pärast sünnitamist täispalk, surma korral 30-kordne päevapalk.

Perekonnaliikmed võivad ravida end haiguse puhul endisel vabriku ja teistes haiglates kuni 3 kuuni, maksuga ööpäeva eest: harilikel haigestumistel mitte üle 2 kr., sünnitustel Kr. 2.50, operatsioonidel 3—5 kr.

Juhatus võib ravimist pikendada ka üle 3 kuu.

Ambulatoorse ravi eest vabriku haiglas maksab perekonnaliige iga retsepti või sideme eest ühes arstitasuga mitte üle 50 sendi.

Röntgenikiirtega läbivaatamise ja ülesvõtte eest ja diatermiaga ravimise eest maksetakse vabrikuhai gla taksid järgi.

Sünnituse puhul pärast haiglas ravimist, mitte üle 9 päeva, maksetakse endiselt ühekordset toetust 10 krooni iga lapse pealt.

Surma puhul maksetakse perekonnaliikme matmiseks 15-kordne kassaliikme päevapalk.

1936. a. eelarve võeti vastu 19.773 kr. suuruses.

On arvestatud 650 liiget.

Suvekoloonia kuludeks on eelarves 1800 kr.

Haigekassa majanduslikult kindlal jalal. Astutakse Eesti Haigekassade Liidu liikmeks.

Pärnu Ühishaigekassa hiljutisel peakoosolekul otsustati astuda Eesti Haigekassade Liidu liikmeks, arvates 1. jaanuarist 1936. a.

Koosolekul võeti vastu eelseisva aasta eelarve Kr. 69.100 tasakaalus, milline summa on pisut vähem mullusest, ja kinnitati tegevuse

aruanne. Viimane näitab, et haigekassa majanduslik seisukord on tegevusaasta keskel teostatud reformiga suudetud viia tasakaalu. Uus arstiabiandmise kord on elulähedane ja jääb ka edaspidi sellaseks. Mingisuguseid muudatusi selles ette ei kavatseta.

„V. M.“ P. v.

Haigekassad nõuavad summased tagantjärele.

Kaubandus-tööstuskoda on selle vastu.

Kaubandus-tööstuskoda esitas hiljuti majandusministeeriumile märgukirja, milles palutakse haigekassade summade tagantjärele sissenõudmise ärajätmist.

Seni ei olud tööstuslike aktsiaseltside ja osatühisuste juhatuse liikmed peaaegu kusagil võetud haigekassade alla ega maksetud nendelt isikutelt ka vastavaid makse. Arstiabi need isikud haigekassa kaudu ei ole tarvitanud.

Tagantjärele nõuavad haigekassad nüüd kõigilt sellastelt aktsiaseltsidelt ja osatühisustelt 5 aasta maksude tasumist ettevõtte juhatuse liikmete ja direktorite kohta. Nõudmist võimaldab maksu seadus.

Nii pika aja eest maksude sissenõudmine osutuks väikestele tööstustele koormavaks, kuna summad võivad ulatuda tuhandetesse kroonidesse, ja seepärast esitaski Kau.-tööstuskoda vastava märgukirja majandusministeeriumile.

„Uus Eesti“.

— Kuressaare Ühishaigekassa volinike peakoosolekul, mis peeti pühapäeval, 15. det., oli tähtsaimaks päevakorrapunktiks 1936. a. eelarve, mis võeti vastu tasakaalus 12.730 krooniga. Lisaelarve 1935. a. kohta kinnitati peakoosoleku poolt 5514,50 krooni suuruses.

Tartu Üldhaigekassa hambaarstimiskabinett täiendab sisseseadet.

Viimasel Tartu Üldhaigekassa korralisel volinike peakoosolekul vastuvõetud 1936. a. eelarves on ette nähtud vastav summa hambaarstimiskabineti uue hambapuurmasina ostmiseks. Et viimasel ajal abitarvitajate arv kassaliikmete rohke juurekasvu tõttu märksa on suurenenud ja praegu tarvitusel olevad puurmasinad ei vasta enam küllaldaselt ajanoodeile, mis patsientide keskel sünnitas nürinat, osutus selle muretsemine hädavajaliseks. Dr. Vallmani arvates, kes andis koosolekule informatsiooni, läheb uus elektriga töötav masin maksma umbes 500—600 krooni.

„Postimees“.

Võru-Petseri Üldhaigekassa peakoosolek 15. detsembril.

Ka rottide vastu otsitakse abi haigekassa arvel.

Võru Üldhaigekassa volinike peakoosolek oli kutsutud kokku 15. detsembriks. Päevakorras oli kassaliikmete ning nende perekonnaliikmete arstiabi andmise viiside kindlaksmääramine ja eelarve kinnitamine, mis juhatuse poolt tasakaalustatud Kr. 31.942,50 peale, mil-

lest kulude osas lõivosa on nähtud ette kassaliikmete ravimiskuludeks — (Kr. 15.000.—, ning kassaliikmete abirahadeks töövõime kaotusel Kr. 4000.—.

Möödunud aruandeaasta 11 kuu jooksul on olnud kulutusi kassaliikmete ravimiseks Kr. 14.093,82. Töövõime kaotusega on olnud 438 haigusjuhtumit, kusjuures abiraha on maksetud Kr. 2.002,21. Peab märkima, et käesoleval aruandeaastal on õnnetusjuhtumite arv olnud erakordselt suur.

Paljude kassaliikmete keskel on tavaliseks nähtuseks, et tarvitatakse igal juhul arstiabi, kui on registreeritud haigekassas — vist küll põhimõttel, et kuidagi seda 2 prots., mis haigekassamaksuna palgast maha arvatakse,

rohtude näol saada tagasi. Ka on tulnud ette juhtumeid, kus kassaliige on lasknud rohu kirjutada välja selleks, et saada tühja pudeli. Hiljuti ilmus haigekassa kantseleisse kassaliige, kies oli arstil lasknud kirjutada apteegist välja rottide hävitamiseks „rohtu“. Loomulikult jättis haigekassa selle arve tasumata põhjusel, et neljajalgsete „arstimine“ pole haigekassa ülesanne.

Juhatus nende pahede kõrvaldamiseks on võtnud tarvitusele mitmesuguseid abinõusid, mis on annud ka tulemusi. Kui sääraseid väärnähtused tulevikus hoopis kaovad, paraneb kindlasti ka kassa majanduslik seisukord ja ta võib hakata mõtlema oma kinnisvara muretsemisele.

„Elu“ 6. dets.

Kuidas töötab Tallinna Ühine Haigekassa.

Säärase pealkirja all avaldas dr. A. Tamme „Uus Eesti“ veergudel pikema artikli, arvustades ja tehes maha Tallinna Ühise Haigekassa praegust ravikorraldust. Kuidas just tegelik ravisaamine Tallinna Ühises Haigekassas on korraldatud ja kas dr. A. Tamme väited selles mahaarvustavas osas peavad paika, et ambulatoorse süsteemi juures jäävat liikmeskond peaaegu arstiabi, selles asjas tuleks avalikkusele anda informatsiooni otse Tallinna Ühisel Haigekassal endal. Mina kui eemalseisja tahaksin aga üldiselt puudutada dr. A. Tamme kirjutust.

Kirjutuse esimesest lõikest paistab kohe, et dr. A. Tamme arvates seisvat Tallinna Ühise Haigekassa arstiabikorraldamises viga ambulatoorses, s. t. polikliinikute süsteemis, mille tõttu ei antavat kassaliikmeile vabutšekke aastas mitte enam kui üks ja tasutavat haigekassa poolt 75 snt. kuni 1 kr. Lisatoimingute eest tasuvat kassa oma tariifide kohaselt. Kuna eraarstid muidugi selle hinnaga ei ravi, siis olevat see kassa poolt tasutav osa peaaegu null. Kuna nüüd haigekassa ravib ainult ambulatoorselt ega võimalda eraarstide juures käimisi, siis tuleks dr. Tamme arvates luua uus kord, nagu seda sooviksid väljaspool haigekassat asuvad arstid.

Kuna aga seda väljaspool haigekassat asuvatele arstidele soovivat olukorda praeguse haiguskindlustuse seaduse juures ei ole võimalik läbi viia vastu haigekassa enese, s. o. juhatuse ja volikogu, tahtmist, siis pöörduktasegi Kaubandus-tööstuskoja poolt esilekergitatud kavatsustega avalikkuse ja valitsuse poole, et loodaks haigekassasse komissar-administraatori koht ning et juhatus tuleks moodustada ümber selles mõttes, et seal oleksid esindatud ka tööandjad.

Minu ülesanne ei ole kaitsta otseselt Tallinna Ühist Haigekassat, vaid puudutan käesolevas kirjutuses rohkem üldsuse, s. t. kõikide haigekassade, seisukohta. Oleme ju ise ka küllalt asja huvides arvustanud Haigekassade Liidu kongressidel ja nõupidamistel ühe kui

ka teise haigekassa ravikorraldust, -süsteeme jne., kuid seda ikka selles mõttes, et analüüsi tulemustel saavutada minimaalsete kuludega ravialal maksimaalseid tulemusi. Dr. A. Tamme arvustavas kirjutuses seda aga päris kindlasti ei taoteld. Hulk kodanikke on haigekassa liikmed ja tarvitavad maksuta ravi saamise puhul arstiabi ohtramini kui teised, liiati, kui inimesed väikeste sissetulekute juures ka tõesti rohkem haigestuvad kui mõni teise kihti kuuluv kodanik. Need arstiabi tarvitud on aga Tallinna Ühise Haigekassa ambulatoorse süsteemi läbi isoleeritud eraviisil praktiseerivatest arstidest. Ega siis muidu oleks vihjatud sellele, et Tallinna Ühine Haigekassa võimaldab ainult ühe tšeki aastas ja tasub oma normide kohaselt liiga vähe arstidele jne.

Tallinna vabakutseline arstikond, haigekassa kandejõudu arvustades, oleks võinud luua vastavad kokkulepped, kuid seda ei sündinud, vaid nõuti aina suuremaid honoraare, küsimata, kas nende tasumine haigekassa liikmeskonnal on võimalik või mitte. Seepärast ju Tallinna haigekassa otse oli sunnitud minema praeguse ravikorra juure. Ega siis raha anna võtta sealt, kus seda ei ole.

Siin võib tõesti ka vihjata sellele, et miks arstid ei katsu ka teha etteheiteid riigiametnike arstiabi korralduse pärast.

Ma olen oma haigekassas tegutsemise ajal pannud tähele, et kui haigekassal on puudujäägid, siis ei ole sellest keegi — ei arstid, apteegid ega teised asjast huvitatud — olnud tähelepanelik, kuid niipea kui kassa tegevuse aruanne näitab ülejääki, siis ei ole neilt kuulnud muud kui seda, et „see olla kõik nende raha, mis üle jäänud“, või jällegi „et haigekassad arstidele midagi ei tasuvat, vaid koguda ainult raha ning ehitada maju“ jne. Samasuguseid ütliusi on kuulnud igas haigekassas, kus on suudetud tegutseda vähegi tasakaalukalt või hästi. Kui see nii mahatehtud ambulatoorne süsteem oleks tõesti kõlbmatu, siis — usun kindlasti — asuks ka Tallinna Ühise Haigekassa liikmeskond oma volinike kaudu

ise teissugusele seisukohale ja kaotaks selle ning tuleks tagasi ülistatud vaba arsti valiku juure. Seda aga ei ole sündinud, kuna ollakse ravikorraldusega rahul (on ju praegugi umbes 30 teenistuses oleva arsti juures vaba arsti valik) ja isegi arendatakse praegust süsteemi. Tähendab — see süsteem on Tallinna Ühises Haigekassas otstarbekas.

Mis puutub sellesse Messiasse — s. o. uuesse korrasse kassa juhtimises — siis pean olema tõsiselt selle vastu. On ju senini kogu haigekassade iseseisvuse ajal juhatuste poolt üldiselt haigekassad juhitud hästi. Hästi ka praeguste minimaalsete sissetulekute juures, mis on arstiabiiks 2% tööliste teenistusest, ja sellest 2%-sest summast saate ettekujutuse, kui vaatate, et tööliste palgad kõiguvad keskmiselt Kr. 5.— kuni Kr. 70.— vahel kuus. Suurem osa palku on Kr. 30.— ja 35.— ümber kuus ja õige väike osa ka üle Kr. 70.—ne. Neilt palkadelt saadud summadega ei suuda ükski haigekassa anda arstidele nende väljenduse kohaselt n.-n. ajakohast teenimist, vaid on suuteline tasuma ikkagi ainult vastavate krediitide piirides. Pean ütlemä, et sellegi vastu on senini järjekindlalt haigekassade poolt patustatud ja ravimiskapitaliks laekunud summadele igal aastal puudujääkide puhul tegevuskapitalist juure maksetud sel teel, et haigete töövoimetute abirahade norme on kärbitud miinimumini, et aga arstlik personaal saaks omad honoraarid korralikult kätte. Seda millegipärast ei taheta näha, kuna see ei puuduta ju peale selle haige kedagi, või kui vahest, siis ta perekonda, kes ka ühes temaga selle läbi tunneb viletsust. Nähakse aga seda, et las olla viletsuses, kuid selle kõrval olgu talle trööstiks täieline vaba arsti valik. Haigekassad aga, jumal tänatud, seda veel ei usu ning omavad ühes Tallinna ühise Haigekassaga sootu teised arvamised, s. t. enne inimesele äraelamise võimalused ja siis sinna kõrvale arstiabi.

Komissarid-administraatorid on haigekassadele täieliselt üleaurused ja asjatult kulu tekitavad. Küll tuleks aga anda praegustele juhatustele seadusega suuremad volipiirid oma juhtivas töös sääraselt, et nad kindlalt andmeil põhjenevaid praegusigi arstiabiga liialdusi saaksid pidurdada.

Mis puutub veel sellesse, et juhatustes peaksid olema ka tööandjad, siis on see täiesti vastuvõtmatu ka sel põhjusel, et ialgi ei

saa tööline ja tööandja teha ühiselt otsuseid, millest nad mõlemad otseselt oleksid huvitatud — tööline kui abisaaja ja tööandja kui näilisel kulude kandja. Kui aga siiski otsus langeb, siis kindlasti tööandja tahte kohaselt, sest tööliste vasturääkimine haigekassas maksab talle kergesti töökoha käitises. Eelpool sõna näilisel ütlesin seepärast, et tegelikult tasutakse haigekassale maksetav protsent ikka tööliste tööga teenitud summadest ega too neid summast haigekassale tööandja ka kusagilt väljaspoolt — ütlemä oma abikaasalt saadud kaasavarast või mujalt. Ei oleks tööstust ja töölisi ning viimaste poolt varade loomise protsessi, ei oleks ka töösturil haigekassale maksude maksmist. See on selge ega kannata mingisuguseid vastuvaldusi ega vastuväiteid, sellega sõltuvuses langeb ära otsitud põhjus, et töölistel maksavad ainult 2% ja töösturid 4% haiguskindlustusmaksu. Kogu selle 6%-lise maksu tasuvad ainult töölised ja võimaldavad seejuures töösturile pealeselle veel teatud puhaskasu. See on arusaadav igauhele, kes üldse aru saada tahab. Mäletan veel päris selgesti, mis sündis siis, kui Viljandi Ühishaigekassa 1931. a. võttis arstiabi andmise ettevõtteid enda kätte ja määras selle teostamiseks ettevõtetele 2% maksu tööliste töötasudelt. Arvate muidugi, et ettevõtjad tasusid selle 2% silma pilgutamata? Ei tasunud, vaid suuremas osas käitistes kärbiti tööliste palku selle ja veel palju suurema protsendi võrra. Nüüd aga tullakse ja üteldakse dr. A. Tamme suu läbi (mida ütleb ka Kaubandus-tööstuskoda), et ettevõtjad tasuvat 4%. See on otseselt suur eksimus säärase arvamiste esitajailt, mille üle nad edaspidi hoolega järele mõtelgu. Mõtlemissä järele jõuame aga kindlasti ühisele arvamisele.

Kõigest eelpool olevast välja minnes oleks päris loomulik, kui jätaksmä need komissari-kohad päriselt õhku rippuma, samuti ka tööandjate juhatustesse kutsumised, ja püüaksime sinnapoole, et haigekassade omavalitsuses valitud juhatuste võimupiirid oleksid laiemad kui senini ja et need selle läbi suudaksid pidurdada arstiabiga liialdusi. Kui juhatuse sellane võimupiir oleks seaduses fikseeritud, siis oleks võimaldatud edasitöötamine veel paremini kui seni.

P. P.

Sotsiaalkindlustus.

— Sotsiaalkindlustuse ümberkorraldamist Saksamaa eeskujul on mõnelt poolt propageeritud. Oleme juba korduvallt kirjutanud, et diktaatorimaad ei anna mingit positiivset ja väärilist eeskujut ei sotsiaalkindlustuse ega ka muude küsimuste otsustamisel. Saksamaal on sotsiaalkindlustus ja töökaitse laostatud, töölistel paisatud väga raskesse seisukorda. Kuidas Saksamaa olusid isegi tagunliku maa-

ilmavaatega inimesed, kes seal elanud, hindavad, seda kuulsime hiljuti Eestisse asunud endiselt Eestimaa kubernerilt A. Bellegarde'ilt, kes ütles:

„Esimene põhjus, mis meid sundis Saksamaalt lahkuma, oli see, et inimene on seal täielikult, nii moraalselt kui ka sotsiaalselt, maha surutud...“

„Olukord on Saksamaal praegu väga raske. Valitseb terav toiduainete kriis. Rasv ja või on müügil täielikult kadunud. Preisi peaminister kindral Göring olevat selle kohta ütelnud: „Meil ei ole küll praegu võid, kuid selle eest on jälle küllaldaselt kahureid...“

„Üldiselt valitseb Saksas praegu olukord, et seda suudab taluda suurepärase ja imetusväärse distsipliiniga saksa rahvas. Teised rahvad sellast olukorda välja ei kannataks.“

— **Haiguskindlustuse ümberkorraldamine**
Lätis fašistliku mustriga järgi on lõpule jõudmas. Lätis teostati nagu Eestiski haigus- ja õnnetuskindlustus 1912. a. seadusega, 1917. a. täiendusega. Hiljem, Läti iseseisvuse ajal, laiendati haiguskindlustust tunduvalt. Niipea kui Lätis pääsis võimule fašistlik diktatuur, suleti töölisorganisatsioonid, hävitati töökaitse ning haarati oma kätte ka haigekassad. Nüüd on valminud sotsiaalkindlustuse seadusest esimene osa, mis käsitleb haiguskindlustust. Selle järgi on haigekassade omavalitsus kaotatud, nad bürokratiseeritakse ja antakse töösturite mõjuvõimu alla. Haigekassad nimetatakse kindlustuskassadeks, kus teostatakse nii haigus- kui ka õnnetuskindlustust. Kindlustuskassade keskvalitsus koosneb 16-liikmelisest nõukogust, kus esimeheks on hoolekandeminister, liikmeiks töösturid, ametnikud ja ka mõned kassaosaliste esindajad.

Rohuteadlaste kindlustamise küsimus.

Ministeeriumi vastus ei rahulda koja ringkondi.

Hiljututi esitas rohuteadlaste koda haridus- ja sotsiaalministeeriumile koja seaduse täiendamise eelnõu koja liikmete, rohuteadlaste abijõudude ja koja ametnike ning eelnimetatute perekonnaliikmete sotsiaalkindlustuse läbiviimiseks. Seaduse eelnõus oli nähtud ette muu hulgas ka maksu võtmise võimalus kindlustuskapitali heaks kõigilt kindlustatuilt ja nende tööandjailt samadel alustel, mis on maksavad meil seni korraldatud sotsiaalkindlustusis.

Nagu kuuleme, olevat kõnesolevale rohuteadlaste koja üritusele saabunud haridus- ja sotsiaalministeeriumist eitav vastus põhjendusega, et puuduvad tarvidus ülalnimetatud kindlustusosaliste ja tööandjate maksustamiseks nende kindlustamisel vabaduse, haiguse, tööpuuduse jne. vastu. Ka osutuvat küllaldaselt koja seaduses juba ettenähtud maksunormest pensioni kui ka teiste toetuste väljamaksamiseks. Samuti pooldavat ministeerium kindlustuskorralduse maksmapanemist mitte kohustuslikkuse, vaid vabatahtlikkuse põhimõtte alusel.

Rohuteadlaste koja ringkondi see otsus ei näi rahuldavat. Kogu rohuteadlaste konnd olevat aastate kestes olnud huvitatud kindlustuse korraldamisest ning koja nõukogu on võtnud asja lahendamise oma tähtsamate ülesannete hulka. Lahendamise leidmiseks võetavat seepärast asi arutusele järgmisel juhatuses koosolekul ja silmas pidades küsimuse akuutsust osutuvat tõenäoliselt koja nõukogu erakorraline kokkukutsutamine. „Uus Elu“.

— **Invaliidide, vanade ja järelejääjate kindlustamist** laiendati Jugoslaavias äriteenijate, ka apteegiteenijate kohta.

Vanaduskindlustusseadus pandi läinud aastal maksma Panama ametnike kohta.

— **Tööpuuduse vastu kindlustamise seadust** laiendati läinud aastal Belgias.

— **Šveitsis** teostati läinud aastal tööpuuduse vastu kindlustamine kõigis kantones. Kindlustamist teostavad 204 kassat, kellel on 546.000 liiget.

— **Tööpuuduse vastu kindlustamine** teostub järkjärgult ka Põhja-Ameerika ühendriikides.

Vaesusõigus ja õnnetuskindlustus. Tsiiviillkohtupidamise seaduse muutmise seadusest, mis avaldatud 22. novembril 1935. a. „Rigi Teatajas“ nr. 99, on töölistel ja haigekassategelastel tarvis teada järgmist:

§ 880¹. Vaesusõigust kasutavad terves ulatuses, ilma et neil seda õigust oleks vaja tunnustada kohtu poolt, isikud, kes nõuavad järgmist seaduste järgi:

1) Tööliste õnnetusjuhtude vastu kindlustamise seaduse järgi (tööstusliku töö seadus § 372—491);

2) Õnnetusjuhtude tõttu kannatanud töölistele ja teenijatele, samuti nende perekonnaliikmetele vabrikutööstuslikes, mäe- ja mäetööstuslikes ettevõtetes tasumaksmise seaduse järgi (tööstusliku töö seaduse § 541—597);

3) Õnnetusjuhtude tõttu kannatanud teenijatele, meistritele ja töölistele avalikuks kasutamiseks antud raudteedel, kui ka nende isikute perekonnaliikmeile tasu maksmise seaduse järgi (teede seadus § 61/2 jj., 1926. a. v.-a.);

4) Mütteabielulisele lapsele tema isalt elatise nõudmise kohta käivate tsiviilseaduste eeskirjade järgi.

Sotsiaalkindlustusest Eestis on ilmunud L. Johansonil poolt kokkuvõte „Tööliste kalendris“ 1936. a. Eesti Haigekassade Liidu liikmeiks on praegu: 1) Balti Puuvillavabriku haigekassa, 2) Tartu üldhaigekassa, 3) Narva üldhaigekassa, 4) Narva kalevivabriku haigekassa, 5) Narva linaketramise ja manufaktuuri haigekassa, 6) Rakvere ühishaigekassa, 7) Paide ühishaigekassa, 8) Haapsalu ühine haigekassa, 9) Võru-Petseri üldhaigekassa, 10) Kuressaare ühine haigekassa, 11) Viljandi ühine haigekassa, 12) Hiiu-Kärkla kalevivabriku haigekassa, 13) Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassa, 14) Sindi ühishaigekassa, 15) Põltsamaa ühine haigekassa, 16) a.-s. „Küttejõu“ põlevkivikaevanduse haigekassa, 17) Valga üldhaigekassa ja 18) Pärnu ühine haigekassa.

Ei ole EHLiudu liikmed: 1) Tallinna ühine haigekassa, 2) Kunda tsemendivabriku haigekassa, 3) Kohila paberivabriku haigekassa, 4) Tallinna linnaettevõtete haigekassa, 5) piiritusevabrik Rosen ja Ko haigekassa, 6) Kreenholmi haigekassa, 7) a.-s. „Loksa tehaste“ haigekassa.

Simulantidest kirjutab ka N. Vene haigekassa-de kuukiri, tuues näited, kuidas mõningad tööliised endid teevad haigeks.

Töölistele puhkust talvkuurortides võimaldab N. Venes sotsiaalkindlustuse korraldus, kuna see on osa profiilaktikast, haiguste ärahoidmise abinõu. Võimaldatakse ka suusasporti.

Töökaitse.

Normaalpuhkeaja seaduse muutmist soovivad ajakirjas „Linnad ja alevid“ V. Velner, sise-ministeeriumi omavalitsuste osakonna inspektor. Ta taoteleb maal kauplemisaja pikendamist. Kauplemistingimused aja suhtes tuleksid V. Velneri arvates jätta seadusega võrdlemisi avarad, andes omavalitsustele laialdased võimalused normeerimiseks ja korraldamiseks.

Praegu nõuavad äriteenijad äride lahtioleku aja lühendamist. Osalt pooldavad ka ärimehed kauplemisaja piiramist. Ainult omavalitsuste liidud on hakanud mingil põhjusel kõnelema kauplemisaja pikendamisest, eriti maal.

Kui kauplemisaja määramine ka edaspidi jääb

omavalitsuste kätte, ei kao siit mitmekesisus. Otsustarbekam on küsimus otsustada üleriiklikkus ulatuses.

Ületunnitöödest tööstuslikes käitistes ja tasunõudmisest nende eest on avaldanud A. Jõeäär pikema ülevaate „Tööliste kalendis“ 1936. a. Selle ülevaate lugemine on tarviline kõigile, kel on tegemist ületundidega.

Töötülide lahendamisest kirjutab pikemalt „Tööliste kalendis“ 1936. a. L. Metslang, andes peale üldise ülevaate seletusi töötülide lahendamise korra kohta Eestis.

Noorte kaitse.

Praegune kino mõjub eriti hukutavalt noorsoosse, ütleb dr. R. Tamm oma raamatus „Meie kino kasvatuslik mõju“. Praegune kino kasvatab vaatajaskonnas haiglast ja ebademokraatlikku vaimu. Esikohal on filmid, mille aineks on kired ja neist järelduvad kriminaalsed seiklused. Kõrgede ainekust on esikohal erootika, raha, luksuslik elu, moed j. t. Teisel kohal on kinotrikkidega jant. Kolmandal — tuumakas kunstipärane drama ideelise ja psühholoogilise ainekuga ja õpetliku sisuga kultuurfilm.

Kino ja selle reklaam levitab äärmiselt ebatervet vaimu, õhutab kirgi, luksusihha, priiskamist ja elupõletamist.

Vene pagulaste piltide kohta, mis kujutavad endast vene aristokraatia elu, ütleb dr. R. Tamm: „Ise nad põletasid läbi enda ja oma riigi ja nüüdki on neil veel küllalt spekulatsioonivaimu ja jõhkru, et oma „hiilgava“ mineviku räbalaid filmide näol müütada muule kodanlikule maailmale, mis nende peale maias küllalt näib olevat. Häbi peaks neil olema sellest, millega ise läbi põlesid, kuid nähtavasti on neil inimestel häbitunne ja oma isamaa au hindamine nõrk ja — häda suur. Nad hangeldavad nüüd oma isamaa auga, autusega ja õnnetusega.“

Dr. R. Tamm märgib täie õigusega, et meie kinolinal esinevad printsid, kuningad, krahvid, vürstinnad, kubernerid ja nende favoriidid ühelt poolt, teiselt poolt miljonite vargad, saladuslikud roimariid, salapiiritusvedajad, karnevalide kange-

lased ja meeste jahil olevad naised, ja filmide siuks on kire, kire keeris, kire möll, sensatsioon, raha, moed, karnevalid, suurlinnade ööelu, vahuviin, nauding jne.

Näib olevat nii, et praegune kino poogib hoogsa ja pidevalt rahvasse haiglast ja ebademokraatlikku vaimu.

Ei kasvata sellased praeguse kino lõõkfilmid kasvavas põlves elu lihtsust, ei tööarmastust, ei kaasinimestest hoolimist ega tõsist demokraatlikku vaimu, vaid otse nende vastandeid, mida nähakse ja kuulatakse kinos.

Kinotähtede piltidest täislaotud albumi kohta ütleb dr. R. Tamm: „Inimene, sa oled omas kodus aukohale asetanud maailma kõige suuremate valerahade pildid.“

Et meie mõisted on moondunud, näitab muuseas ka see, et kui meie kinod suurtes kuulutustes kuulutavad „jumaliku“ Greta Garbo ja teiste „jumalike“ kirgi, siis tundub see nähtavasti vähestele jumalikkuse mõiste teotusena. Tõeliselt meie praegune kino on selle kallal ametis, et kasvatada põlve, kellele boheemlasest naine ja tema kire on jumalaks.

Dr. R. Tamm kutsub võitlema, et ei läheks meie rahva, eriti noorsoo, lusse ja lihha ja hinge kirgedele, kriminaalsete seikluste ja vene pagulaste „hiilgava“ mineviku haiglane ja ebademokraatlik vaim.

Põhjaliku paranduse võiks tuua ainult parem filmide valik.

Tervishoid.

— **Koolivõimlate ehitamist ja selle võrgu arendamist** peab tarviliseks dr. E. Säga oma kirjutuses „Võimlad ja võimlemine“, „Eesti Arstis“ nr. 11 — 1935. a. Ta leiab, et lahutamatu uue koolimaja ehitusega peab kerkima koolile ka ajakohane võimla. Seal, kus aga praegused kooliruumid vastavad enam-vähem rahuldavalt tervishoiu nõudeile ja uue

ehitust pole niipea ette näha, tuleks ehitada juure ajakohane võimla, mis vastaks oma pindalalt, ruumalalt, õhupuhtuselt, sisseseadelt, kõrvalruumidelt jne. praegusaja tervishoiu nõudeile.

Dr. E. Säga ütleb, et halbades tingimustes võimelnud õpilane ei tunne end tunni lõpul värskena, nagu ta seda väliselt peab olema,

vaid on väsinud, omab järgnevas tunnis puuduliku töötahte, peavalud jne. Olulise tähtsusega võimlemisel osutuvad just tervishoiukohased tingimused ja olukord. Kui neid tingimusi ei suudeta tarviliselt täita, siis toovad võimlemistunnid küll kasu asemel kahju.

— **Mürgitusest tindipliatsiga** kirjutab „Tervis“, soovitudes ettevaatust. Pliats koosneb elavale koele mürgiselt mõjuvaist aineist, mis kutsuvad esile elava koe kärbumise (nekroosi) kohal, kus aine tunginud koesse. Suudab aga mürgine aine verre tungida, mõjub see hävitavalt vere punalibledele, tekitades kehveresust (verevaesust).

Ärge andke tindipliatsit ka laste kätte, kes seda suhu pistavad või sellega nahasse torkavad.

— **Piima koosseis.** Lehmapiimas on: vett 86,0—89,5%, valkaineid 3,0—4,0%, rasva 2,5—4,5%, piimasuhkrut 3,0—6,0%, muid orgaanilisi aineid 0,1—0,25%, soolasisid 0,6—0,9%, peale selle vitamiine, ensüüme, immuunkehi jne.

— **Pasteuri-jaamas Tartus raviti 1934. a. 479 marutõbist ja marutõvekahtlast isikut.**

— **Pidalitõbiseid oli Eestis 1934. a. lõpul 184.**

— **Tuberkuloosi vastu võitlemise nõuandlaks käis 1934. a. 9473 haiget, neist linnadest 4304 ja maalt 5169.** Visiitide arv ambulatooriumides oli 22.340. Visiitide arv haigete kodudes arstil 1649, õel 5575.

— **Uimastusaineid veeti 1934. a. Eestisse:** opiumi 73 kg, morfiini 13 kg ja kokaiini 6,5 kg ja tarvitati opiumi 61 kg, morfiini 13 kg ja kokaiini 6 kg.

— **Retseptide üldarv** kõigis Eesti vabamüügi apteekides oli 1934. a. 1.183.412 (eelmisel aastal 1.131.500), läbimüügi üldsumma Kr. 2.730.140,88 (eelmisel aastal Kr. 2.375.603,28). Suurimaiks apteekideks olid Tallinna ühise Haigekassa apteek ja Tallinna linna I apteek, kus kokku valmistati 24% kõigist retseptidest.

— **Arstlik personaal Eestis:** arste 934, hambaarste 207, õdesid 506, ämmaemandaid 376, masseerijaid 199, koolivelskereid 91, hambatehnikuid 73.

— **Raviasutusi Eestis:** riigi — 19 — 2047 voodiga, omavalitsuste — 20 — 1596 voodiga ja erahaiglaid — 24 — 812 voodiga. Kokku 63 — 4455 voodiga.

— **Sarlakeid Eestis 1934. a. oli 2281, leetereid 6312, difteriiti 624 juhtu. Tüüfust 611, süüfilist 354, tripperit 3380 juhtu. Silmamarju (trachoma) 373, düsenteeriat 35 juhtu ja pidalitõbe 9 juhtu.**

Tõde Viljandi haigla taksidest.

Linnapea imelikud seletused ja arstide seltsi vastuväited. Viljandi linn on haiglast teinud oma tuluallika.

Suremine Viljandi haiglas väga kallis!

Selle pealkirja all kirjutas „Oma Maa“ muuseumis Viljandi linnapea hr. Maramaa on meile saat-

nud Viljandi haigla takside asjus pikema kirja. Et saada küsimusest mitmekülgselt ja õiglast ülevaadet pöördusime sel puhul Viljandi arstide Seltsi tegelaste poole, kelle vastu kiri oligi sihitud.

Viljandi Arstide Seltsi tegelaste ringkonnist seletatakse linnapea kirja kohta:

Linnapea on arstide seltsi kirjaga ebakorrekt-selt ümber käinud. Ta on noppinud välja üksikud väljendused ja teised laused puudulikult edasi annud, et sellega mööda hiilida rasketest etteheidetest Viljandi linna haigla soolaste takside pärast.

Kodanikul pole põrmugi tähtis, missugused on korraldustega maksa pandud taksid, vaid see, kui palju ta tegelikult peab maksuma haigla kasutamisel, sest mitmesuguste nimetuste alla peidetud lisamaksud moodustavad pahatihti suurema summa kui linnavalikogult määratud taks. Just need lisamaksud teevadki Viljandi linna haigla kallimaks teistest omavalitsuse haiglastest ja Ulukooli kliinikust. Kui võtame näiteks pimesoolika operatsiooni ühes haige raviga 10 päeva kestel, siis maksab see:

Tartu ülikooli kliinikus	25 kr.
Tallinna linna keskhaiglas	30 kr.
Põltsamaa haiglas	31 kr.
Pärnu haiglas	35—40 kr.
Viljandi haiglas	45—55 kr.

Viljandi haiglas on küll päevamaks 2 kr., kuid selle eest võetakse operatsiooni eest oma 20—25 krooni lisa ning arvesse pannakse ka mitmesugused muud lisamaksud. Tartu ülikooli kliinikus maksab operatsioon vaid 10 krooni ja päale selle päevamaks 1,50 krooni. Operatsioon ühes raviga ja kõige muuga ei tule rohkem maksma kui 25 krooni. Arusaadavalt 33-kroonilise vahe juures tasub võtta auto ja haige sellega transportida Tartu.

Oma seletustest on linnapea enesele märkamatult sattunud Viljandi haigla väga hellale kohale. Ta toob näite, kus Viljandi haiglas päev maksta läinud 40 krooni. Haigele on tehtud operatsioon ja ta surnud selle järel. Maksud aga võetud kõik korralikult, nagu võtta andis! Sellest näeme, et Viljandi haiglas pole mitte üksnes ravimine, vaid ka suremine kuulmatult kallis. Tallinna keskhaigla takside järgi oleks haige omakstel tulnud Viljandi linnapea poolt nimetatud juhul maksta vaid 3 krooni, s. o. ainult päevaraha ühe päeva eest. Operatsiooni maksu seal polegi. See on kokkuvõttes tõde Viljandi haigla taksidest.

Kui nüüd aga küsida, et miks nad Viljandis on nii kallid, siis jõuamegi tähtsama pahe juurde, mis märgitud Viljandi Arstide Seltsi kirjas. Viljandi linnaisad vaatavad haiglaile mitte kui rahvatervishoiu teenistuses seisvate asutistele vaid kui linna tuluallikale-äriettevõttele, nii nagu seda on viinapood või elektriijaam. Viljandi linnavalitsus arvestas seni eelarve korraga haigla majanduslike tulude nimetuse all Viljandi haigla üüri 5400 kroonile. Kui selle juures hooned on ehitatud suurte riiklikkude toetustega, peaaegu nende arvel ja siseseadegi muretsemiseks nuruti riigilt suuri summe, siis on selline mativõtmene haiglast karjув ülekohus. Vaevalt ükski teine Viljandi majaperemees oma hoonete eest näeb sellist üüri. Linnapea vihjab oma seletustes teistele omavalitsustele, kes maksvat haiglaile ligi! Usune, et nende teguviis väärrib palju enam järeletegemist, kui Viljandi haigla üle Eesti rekordilised taksid.

Järeldus: Eelpool olev ajalehekirjutis on järjeks hulgale teistele, mis on ajakirjanduses kirjutatud Viljandi haigla ebaloomulikult kõrgete takside kohta. Selles viimases peegeldub aga huvitanuile terve see olukord Viljandi haiglas, millele jääb veel juure lisada, et Viljandi haigla kalidus on tingitud osalt ka sellest, et arstidele maks-

takse peale palga lõikuste eest erilist tasu operatsioonilt.

Sarnaste asjaolude vältimisele parandamiste teel peaks linnavalitsus asuma kodanike ja nende hulgas muidugi ka haigekassade huvides kiires korras, kuna vastasel korral kujuneb tõesti nii, et haiged saadetakse enamikult kas Tartu või Põltsamaa haiglasse.

Tööpuudus.

Belgias on hakatud välismaalaste mäetööstusse tööle pääsu piirama. Põhjuseks — tööpuudus.

Töötuid maale juhtima hakati läinud aastal Prantsusmaal. Pandi maksuma korraldused, mille alusel töötud, kes on maa päritoluga, saadeti tagasi maale.

Noortele töötuile Prantsusmaal korraldatakse

töölaagrid. Laagris leiavad tööd 14—18-aastased noored.

Hooajatöölise tööpuuduse vastu kindlustamine kaotati Inglismaal.

Töölaagrid töötuile korraldatakse Jaapanis.

3400 töötut Šveitsis leidis tööd töölaagris — 194.000 toetuspäeva.

Dr. K. Pfaff †.

21. novembril 1935. a. suri Tartus sise- ja naistehaiguste arst dr. K. Pfaff 63-aasta vanuses südamehaigusse. Dr. K. Pfaff on sündinud 15. oktoobril 1872. aastal. Arstiteadust õppinud Tartus 1891.—1897. a. Õpingute lõpetamise järele töötas esiti tolleaegses Meyeri kliinikus. Hiljem jatkas arstlikku tegevust Tartus vabalt praktiseeriva arstina, omades laialdase abitarvitajaskonna. Haigete vastuvõtmise lõpetas mõni kuu enne surma.

Dr. K. Pfaff oli Tartu Üldhaigekassa lepinguarstiks ligi 20 aastat ja haigekassa arstliku komisjoni liikmeks selle komisjoni ellukutsumisest, alates 1922. a., vahetpidamata. Haigekassa lepinguarstina ja arstliku komisjoni liikmena tegutsedes

oli ta äärmiselt objektiivne ja õiglane, mille juures ei kohkunud isegi minna oma kolleegidega konflikti, kui see oli vajaline asja enda pärast. Tema alatiseks püüdeks oli arstkonna ja haigekassa huviseid viia kooskõlla ja neid hoida kooskõlas. Oma avaldusi oskas ta alati võrrelda humooriga. Haigekassa asjaajajana temaga ligi 20 aasta keskes kokku puutudes tuli mõningaid juhtumeid, kus vaated täpselt kokku ei läinud. Kuid selle juures olid tema seisukohad alati nii selged ja arusaadavad, et neid tuli austada. Dr. K. Pfaffi esinemine oli säärane, et tema kui isiku vastu jäi alati täieline lugupidamine, vaatamata ametaliisile mõtete lahkuminekule.

Karl Lukk.

Surmalõikus

Tartu Üldhaigekassa liikmete seas 1935. aastal.

Voldemar Straus, 30 a. vana, Haupt'i sadulsepatöökoja tööline, suri 8. jaanuaril kopsutiisikusse.

Georg Vares, 76 a. v., o.-ü. Tartu Aia- ja ühisuse öövaht, suri vabasurma läbi 18. jaanuaril.

Hans Orriko, 52 a. v., juuksur H. Pundersell'i juuksetööstuses, suri 19. jaanuaril operatsioonile järgnenud kopsupõletikku.

Mihail Sadkov, 43 a. vana, lihttööline Ulila turbatööstuses, suri 23. jaanuaril kurguvähitõvesse.

Arved Kusmanoff, 61 a. vana, a.-s. E. M. Usvansky ja Pojad mahavabrikus ametnik, suri 29. jaan. kopsupõletikku.

Salme Padar, 29 a. v., „Estico“ kaam-

mivabriku tööline, suri 4. veebruaril veremürgitõvesse.

Peeter Thomson, 49 a. v., o.-ü. Mathieseni trükkikoja kirjaladuja, suri 6. veebruaril kopsutiisikusse.

Vassili Baranov, 60 a., o.-ü. „Ilutruki“ trükkikoja lihttööline, suri 19. veebruaril maovähitõvesse.

Aleksander Jakovits, 57 a. v., A. Toome metallitööstusest, suri 27. veebr. kopsutiisikusse.

Agafon Rõbinkov, 39 a. v., lihttööline Tartu klaasivabrikus, suri 14. märtsil kopsutiisikusse.

Oskar Sirk, 22 a. v., A. Lauri metallitööstuse mehaanik, suri 26. märtsil kõhusõttõvesse.

Johann Raumann, 24 a. v., sadulsepp

J. Busch'i sadulsepatöökojas, suri 1. aprillil kopsupõletikku.

Heinrich Laurits, 44 a. v., tisler Podčekajevi ja Golubevi mööblivabrikus, suri 23. aprillil kopsutiisikusse.

Philipp-August Michelson, 50 a. v., kütja „Estico“ kammivabrikus, suri 2. mail rabandusse.

Voldemar Jürgenson, 25 a. v., tööline Koslovi korvitööstuses, suri 16. mail südamehaigusse.

Amanda Päts, 27 a. v., õmbleja Tartu triikpesuvabrikus, suri 22. mail vaimuhaiguse tagajärjel.

Samuel Varend, 63 a. v., metallitööline J. Ratniku masinavabrikus, suri 6. juunil südame- ja kopsuhaigusse.

Peeter Kaiv, 62 a. v., pütisepp a.-s. Jaan Maimi vabrikus, suri 19. juunil kopsu- ja ajukasvaja tagajärjel.

Johannes Pulk, 54 a. v., Tartu linna Ulila elektriijaamast, suri 24. juunil söögikõrvihaigusesse.

Karl Kulpson, 25 a. v., metallitööline H. Saariku metallitööstuses, suri 9. augustil kopsutiisikusse.

Viktor Saral, 47 a. v., lihttööline Ulila turbatööstuses, suri 23. augustil müliaarsesse tiisikusse.

Johannes Kanna, 48 a. v., masinalukusepp J. Peetsi metallitööstuses, suri 26. augustil kopsu- ja sooltetiisikusse.

Emilie Sulp, 31 a. v., lihttööline Kaplani lauavabrikus, suri 4. septembril veremürgitusse.

Aleksander Lauri, 39 a. v., potisepp Ammas & Ko. savitööstuses, suri 20. septembril kopsuhaigusse.

Minna Freimann, 60 a. v., lihttööline A. Le Coq'i õlevabrikus, suri 8. oktoobril ajurabandusse.

Vilhelm Kupffer, 63 a. v., riidehoidja „Estico“ kammivabrikus, suri 19. oktoobril vähitõvesse.

Jaan Laurson, 69 a. v., potisepp a.-s. J. Tiimani savitööstuses, suri 13. novembril kopsupõletikku.

Aleksander Koppel, 61 a. v., lukusepp E. Sattelberg'i kaalude tehases, suri 21. novembril kopsuvähitõvesse.

Viktor Skorohodov, 30 a. v., ehitustööline Subčenkovi ja Golubevi ehitusettevõttes, suri 23. novembril kopsuhaigusse.

Hilda Maddi, 25 a. v., lihttööline K. Treiali savitööstuses, suri 2. detsembril veremürgitusse.

Helmuth Aavik, 30 a. v., Elva piimaühingu raamatupidaja, suri 5. detsembril mõrva läbi.

Meinhard Kangur, 2 a. v., P. Jä-

nese jahuveski tööline, suri 6. detsembril kopsupõletikku.

Mihkel Müller, 53 a. v., sepp J. Peetsi metallitööstuses, suri 21. dets. kopsupõletikku.

Hans Kauger, 71 a. v., tisler a.-s. Tartu Telefonivabrikus, suri 26. detsembril südamehaigusse.

Viljandi Ühishaigekassa liikmeskonnast lahkusid 1935. a. surma läbi:

Kassaliikmed:

1. Karl Sooms, 57 a. vana, südamehaiguse tagajärjel. K. Sooms töötas o.-ü. Viljandi veini- ja liikõõrivabrikus „Alko“ liikõõrimeistrina. Suri 13. veebr.

2. Jakob Vares, 55 a. vana, suri 13. veebr. südamerabanduse tagajärjel. Töötas o.-ü. „Meleski klaasivabrikus“ lihttöölisena.

3. Hermann Johanson, 50 a. vana, suri 18. märtsil kopsu- ja kõritiisikuse tagajärjel. Töötas lihttöölisena Viljandi linna ehitustöödel.

4. Frieda Rauk, 26 a. vana, suri kopsupõletiku tagajärjel 25. juunil. Töötas õmblejana H. Müllneri rätsepatööstuses.

5. Evald Kublin, 22 a. vana, suri 14. juulil kopsutiisikusse. Töötas õpilasena Viljandi ühispiimatallituses.

6. Robert Hallikson, 17 a. vana, suri töövigastuse tagajärjel saadud kangestustõve (tetanus) tagajärjel 25. juulil. Töötas möldri õpilasena a.-s. C. Leihbergi lina- ja jahutööstuses.

7. Andrei Madisson, suri 51 a. vanaduses veskivõlli vahele jäämise tagajärjel 15. okt. A. Madisson töötas a.-s. C. Leihbergi lina- ja jahutööstuses möldrina.

8. Aleksander Kivikas, suri 60 a. vanaduses veresoone lõhkemise tagajärjel peas 11. novembril. Töötas S.-Jaani „Lahmuse“ veskis möldrina.

9. Jüri Kraut, 46 a. vana, suri 16. dets. kopsupõletikku. Töötas möldrina Viljandi sae- ja jahuveskis.

Perekonnaliikmed:

1. Elly Ojakäär suri 15 a. vanaduses kopsutiisikusse 22. jaanuaril.

2. Kristjan Ottens suri 76 a. vanaduses 12. veebruaril maovähja kätte.

3. Anna Tomberg suri 52 a. vanaduses peajuhalvatuse tagajärjel 1. mail.

4. Johanna Timps suri 38 a. vanaduses 8. juunil südamehalvatusse.

5. Nikolai Ambos suri 35 a. vanaduses 3. augustil kopsutiisikusse.

6. Karl Trautmann suri 34 a. vanaduses 5. septembril kopsutiisikusse.

Mitmesugust.

Sotsiaalse Arengu Rahvusvaheline Ühing korraldab 27. septembril 1936. a. Prahast sotsiaalpoliitilise kongressi, kus on päevakorras ka ühinemisvabaduse ja kutseühingute küsimus.

Ühingu esimeheks oli dr. Renner, endine

Austria liidukantsler, kes oma kohalt lahkus. Tema asemele sai esimeheks endine Prantsuse minister Justin Godart.

Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu koosolekul tuleb kongressi päevakord arutusele.

E. Töölisühingute Kesklüütu kuulus 1. det. 1935. a. 43 ametiühingut umbes 8.500 liikmega.

Töölisi Eestis oli 1934. a. rahvaloenduse järgi: töölisi ja teenijaid ilma perekonnaliikmeteta 200.909, töölisi ja teenijaid perekonnaliikmetega 328.739.

Põllumajanduses on töölisi ja teenijaid perekonnaliikmetega 116.497 ja perekonnaliikmeteta 81.003, tööstuses perekonnaliikmetega 121.895 ja perekonnaliikmeteta 65.695.

Riigi- ja omavalitsuste teenistuses on 31.048 inimest ühes perekonnaliikmetega.

Rahva ühest kõneles L. Johanson Tallinnas, 9. jaan., kell 7 õ. Tööliste Haridusliidu, kuna L. Metslang kõneles tööliste rahvusvahelistest liitudest.

Loengud Tallinnas, Tööliste Haridusliidu, on igal neljapäeval kell 7 õ. töölisvõimla ruumes.

— Korterioludest Tallinnas annab 1. märtsi 1934. a. rahvaloenduse halva pildi: elas

elukorterites 133.568 inimest, neist 42.915 ühetoalises korteris ilma köögita või sama tuba ühtlasi köögiks. 28.923 inimest elas kahe eluruumiga korteris, millest peaaegu moodustavad korterid — tuba ja köök.

Pisikorteritest tarvitatakse 1414 ka ühtlasi töötoaks ja muuks otstarbeks. Neis elas 3531 inimest.

Keldrikorterites elas 6573 inimest.

Tartus pole seisukord parem: 57.069 elanikust elas 18.607 inimest 7592 ühetoalises, 11.948 inimest 3855 kahe eluruumiga (köök ja tuba) korteris. 1499 inimesest elas 553 niisama väikeses keldrikorteris.

Narvas elas 22.774 elanikust 8398 inimest 3428 ühe eluruumiga ja 6353 inimest 2266 kahe eluruumiga korteris.

Sindis elas 1777 elanikust 953 inimest 341 ühe eluruumiga ja 369 inimest 119 kahe eluruumiga korteris.

Kirjandus.

— Eesti meditsiiniline bibliograafia 1933.—1934. a. ühes piiraladega. Dr. med. Herbert Normann, Tartu ülikooli arstiteaduse ajaloo eradotsent. „Eesti Arsti“ kirjastus, Tartu 1935. Lhk. 184.

— „Eesti Arst“ nr. 12 — 1935. a. Sis: K. Schlosman: Tuberkuloosibatsillide variabiliteetid ja tuberkuloosinfektsioonist. V. Vadi: Kuidas klassifitseerida kopsutuberkuloosihaiheid nõuandlaülesandele vastavalt. E. Mill: Settereaktsiooni hinnangust kopsutuberkuloosi kliinilises pildis. F. Lepp: Lamamisravingu tähtsusest tuberkuloosi ravimisel. Arstindus. Väitekirjad ülikooli arstiteaduskonnast. Joonealume. Referaadid. Arstiliste organisatsioonide tegevus. Oskuskeelise selletusi. Arstide liikumine. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse ametlikud teadaanded. Kroonika jne.

Tellimishind aastas postiga 7 kr. 50 s., postita 7 kr., ½ aastas postiga 4 kr., postita 3 kr. 75 s. Talituse aadress: Tartu, Väike Tähe tän. nr. 1.

— XIII Eesti Arstidepäev Rakveres, 3. ja 4. augustil 1935. aastal. Protokollid korraldanud H. Normann ja A. Kuldsepp. Tartu

1935. Eesti Arstideseltside Liidu väljaanne. 38 lhk.

— Töölise Kalender 1936. K.-ü. „Sõprus“, Tallinnas. 66 lhk. Kalender sisaldab peale muu ka töölise ametiühingute nimestiku ühes aadressidega, esimeeste ja sekretäride nimedega, ülevaate sotsiaalkindlustusest Eestis, Eesti rahvastiku sotsiaalse jaotuse, rahva tegevusalad, ületunnitööde kohta käivate seaduste ja töötulide lahendamise seaduse ülevaate jne.

Kalendrit võib kõigile soovitada.

— Ajakirjadest soovitame haigekassadel, kindlustustegelastel ja teistel asjahuvilistel 1936. a. tellida: „Eesti Arst“, „Tervis“, „Pharmacia“, „Õigus“, „Riigi Teataja“, „Töö Hääl“ ja muidugi ka „Töö ja Tervis“.

Saksakeelseid võiks tellida rahvusvahelise tööbüroo väljaannet „Internationale Rundschau der Arbeit“. Muid saksakeelseid kuukirju ei ole soovitada. Mis ilmusid varem, on nüüd diktaatuuri päevil nii Saksamaal kui ka Austrias suletud.

Vene keeles ilmub Moskvas «Вопросы Страхования», mis sisaldab arvustusi ja muid kirjutusi, mis on eeskätt huvitavad Venemaa kindlustustegelastele ja neile, keda vene olud huvitavad.

SISU: 1) Haiguskindlustuse seaduse normide rikkumisi käilistes. — *Al. Aben.* 2) Rahva väike lüve — *L. Johanson.* 3) Noortööliste sotsiaalne olemus — *J. R.* 4) Töölised ootavad sotsiaalkindlustuse laiendamist — *J. Mikkelsen.* 5) Sotsiaalkindlustuse ja töökaitses olevakusimusi — *L. Johanson.* 6) Tallinna Ühise Haigekassa tegevuse ülevaade — *J. Karask.* 7) Ehitustööliste ja sadamatööliste pensione vähendati — *A. Offenbach.* 8) Haigekassadelt tahetakse võtta osa ta maksudest — *P. P.* 9) N. Vene sotsiaalpoliitilisi saavutusi. 10) Haigekassa tegevusest. 11) Kuidas töötab Tallinna Ühine Haigekassa. 12) Sotsiaalkindlustus. 13) Töökaitses. 14) Noorte kaitses. 15) Tervishoid. 16) Tööpuudus. 17) Dr. K. Pfaff. 18) Surmalõikus. 19) Mitmesugust. 20) Kirjandus.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastoiimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*.

Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*

Ilmunud 21. jaanuaril 1936. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükitööd, Pikk t. 2. 1936.